

Bartoněk, Antonín

Aiolské dialekty

In: Bartoněk, Antonín. *Chrétomatie starořeckých nářečních nápisů*. Vyd. 1. Brno: Masarykova univerzita, 2011, pp. [85]-122

ISBN 9788021056787

Stable URL (handle): <https://hdl.handle.net/11222.digilib/124497>

Access Date: 19. 02. 2024

Version: 20220831

Terms of use: Digital Library of the Faculty of Arts, Masaryk University provides access to digitized documents strictly for personal use, unless otherwise specified.

4. Aiolské dialekty

Zatímco iónsko-attická nářečí a stará achajština (tj. mykénština a pozdější arkado-kyperská nářečí) patří podle nejnovějších výzkumů k východnímu, resp. jižnímu typu staré řečtiny, jenž se vydělil z lúna protořečtiny již někdy ke konci první poloviny 2. tis. př. Kr., náležejí aiolské dialekty do širšího (severnějšího) okruhu tzv. západní řečtiny. Jejím pokračováním byla v 2. pol. 2. tis. př. Kr. jednak aiolština v starořecké krajině Thessalii na východě řecké pevniny, jednak západořecká nářečí tzv. Dóru, mladší vlny starověkých řeckých příchodů do řeckého prostoru, usazených v 2. pol. 2. tis. př. Kr. spíše na řeckém západě a severozápadě. Z center aiolského ethnika v Thessalii se na přelomu 2. a 1. tis. př. Kr. vydala část tamních obyvatel jednak směrem na jih do středořecké Boiótie, jednak přes moře na východ na ostrov Lesbos a na přilehlé maloasijské pobřeží, kterému se od té doby začalo říkat Aiolis. Tamější aiolský dialekt označujeme termínem lesbičtina, aiolský dialekt v středořecké Boiótii jménem boióština a aiolská nářečí, která setrvala v Thessalii, jménem thessalština. – O aiolských dialektech obecně srov. García-Ramón, J. L. 1975, 1984b, 1988; Blümel, W. 1982.

A. Hlavní aiolské nářeční rysy (zvláště shody lesbicko-thessalsko-boiótské)

1. Labiála místo dentály ve střednicích za původní labioveláry ve slovech jako lesb., boiót. πέμπε = att. πέντε či thess. πέτρο- = att. τέτρα-;
2. tendence k aiolskému hláskovému zabarvení -ρε- proti neaiolskému -ρι-: lesb. Διαμοκρέτω (= att. Δημοκρίτου), thess. κρεννέμεν (= att. κρίνειν); připomínáno bývá v této souvislosti, třeba s vážnou výhradou, i boiót. τρέπεδα ve srovnání s Hésychiou glossou τρίπεζαν τὴν τράπεζαν. Βοιωτοί; hláskové zabarvení -ρε- je místy doloženo i mimo aiolská nářečí, zvl. v élejštině; naproti tomu srov. att. κρίνω, -κριτος;
3. tendence k aiolskému hláskovému zabarvení -ρο- (např. βροχός v lesb., thess. i boiót., ale i v ark.-kyp.) proti především iónsko-attickému -ρα-;
4. aiolský dat. pl. πόδεσσι apod., doložený ovšem i u Hom. a v některých západořeckých dialektech;
5. participium perf. akt. na -ων, -οντος (v lesb., thess., boiót.);
6. používání patronymických adjektiv namísto gen. sg. jména otce (v lesb., thess., boiót.);
7. ἴα = att. μία „jedna“ (lesb., thess., boiót.; slovo je doloženo ve všech třech rodech i u Hom., zatímco v mess. a v krét. se nachází hlavně v zájmeném významu ἐκεῖνος);
8. Θεροσ- (v lesb., thess., boiót. a ark.) = att. Θαρσ-.

B. Aiolské rysy, společné vždy jen pro dvojici aiolských dialektů

Společné rysy lesbicko-thessalské

1. Zdvojování likvid a nazál: ἐμί, στάλλα apod. (Lesb. C 4; Thess. C 6);
2. μι-ová flexe stažených sloves (Lesb. B 19; Thess. C 19);

3. ἀργέω (ἀνργέω), ἄργημι (Lesb. B 20; Thess. D 17); v att. tomu odpovídá ἀργεύω;
4. ι se před vokály mění v j, spirantizuje, anebo vyvolává geminaci (Lesb. C 7; Thess. D 3);
5. lesb.-thess. ὄν- proti att., boiót. ἀνά;
6. lesb.-thess. ἀπύ- proti att., boiót. ἀπό;
7. lesb.-thess. κε proti att. ἄν (boiótština má κα).

Společné rysy lesbicko-boiótské

1. lesb.-boiót. πεδά – proti att. μετά (v thess. bez spolehlivého dokladu); časté však v ark., krét., zřídka jinde;
2. lesb.-boiót. ἐκάλεσσα (rovněž i Hom.).

Společné rysy thessalsko-boiótské

1. Athematický infinitiv na -μεν, užívaný zároveň i jako thematický (platí pro boiótštinu obecně, ale v thessalštině pouze pro Pelasgiótidu; viz Thess. C 20; Boiót. D 29);
2. tvar 3. os. pl. na -vθι (Thess. B 1; Boiót. B 1);
3. η se „úží“ v ει (viz Thess. C 1, D 1; Boiót. D 1, E 1);
4. thess.-boiót. γίνυμαι – proti att. γίγνομαι (Thess. D 23; Boiót. D 36);
5. thess.-boiót. Θεόζοτος – proti att. Θεόδοτος;
6. thess.-boiót. ἔλεξε – proti att. εἶπε.

4.1. Lesbičtina

Lesbičtinou se mluvilo hlavně na ostrově Lesbu, ale i na přilehlém maloasijském pobřeží. Je to dialekt, který se uplatnil v oblasti při sz. pobřeží Malé Asie, kde se od konce 2. tis. př. Kr. rozvíjela hérojská epika; ta zde v 8. stol. před Kr. vyústila v oba zachované homérské eposy, Iliadu a Odysseiu (vznikly snad ve Smyrně, snad na ostrově Chiu či někde jinde v blízkosti). Přímo na Lesbu se v 7. stol. př. Kr. vytvářely základy řecké monódické lyriky (básníci Alkaios a Sappó z Mytilény), ale i řecké hudby (kitharód Terpandros z Antissy na Lesbu); z nedalekých maloasijských Sard pocházel pak první velký řecký sborový lyrik Alkmán, který později působil hlavně ve Spartě. Z básní Alkaia a Sappfy známe poměrně dobře archaický lesbický dialekt (z obou autorů zde uvedeme několik básní); pozdější nápisné texty z Lesbu jsou již zčásti poznamenány integračními tendencemi. Totéž platí zejména o pozdní lesbické básnířce Balbille z 2. stol. po Kr. V řecké kolonizaci se osadníci z Lesbu angažovali jen v omezené míře, hlavně v oblasti severní Egeidy a Helléspontu, tj. dnešního Marmarského moře (Sígeion).

A. Hlavní aiolské nářeční rysy (zvláště rysy lesbicko-thessalsko-boiótské), viz str. 85, sub A 1–8

B. Lesbické rysy společné s různými jinými dialektky

1. Grafika η, ω zachycuje v lesb. nejen ē, ō primární, nýbrž i ē, ō sekundárního původu, stejně jako tomu bylo v ark., élej., lak. /s hérakl./ a krét.;
2. koncové -ᾶ, -η, -ω nahrazuje v lesb. ke konci 4. stol. př. Kr. původní koncovky -ᾶι, -ηι, -ωι (v jiných dialekttech tomu tak bylo většinou v omezenější míře);
3. původní 3. os. pl. akt. -vτι se v lesb. asibiluje v -vσι (pod vlivem iónštiny a na rozdíl od spřízněných aiolských dialektů thessalštiny a boiótštiny, v nichž je zachováno původní -vτι /tak jako to bylo běžné v západořeckých nářečích/); asibilované zakončení -(v)σι (s dlužením předchozího vokálu v ión.-att., příp. se vznikem diftongu v lesbičtině /viz dále C 5/) je naopak typicky iónsko-attické, lesbické a arkado-kyperské, resp. mykénské /nikoli však pamfýlské/;
4. lesbické ο se často úží v υ, zvl. před labiálou a na konci předpony/předložky ἀπό/ἀπο-: lesb. ὄνυμα = att. ὄνομα; lesb. ἀπυφύγηι = att. ἀποφύγη (podobně je tomu i v ark.-kyp.);
5. lesbické α se často úží v ο: δέκοτος = att. δέκατος, lesb. ὀνίησι = att. ἀνίησι (srov. podobné tendence v ark.-kyp., zčásti však i v thess. a pamf.);
6. psilósis, bezpečně potvrzená v mnoha případech, srov. např. lesb. ἐπάμερον = att. ἐφήμερον (podobně jako v poměrně menší míře v blízké iónštině, ale i v élej., kyp. a krét.); o tzv. barytonesi viz sub C 1;
7. písmeno Ϝ se záhy vytrácí, ne však tak brzy, jako např. v ión.-att.; je totiž porůznu ještě dochováno v textech lesbických lyriků Alkaia a Sapyfy, zčásti ovšem již v podobě písmene β;
8. gen. sg. 1. dekl.: -ᾶο > -ᾶ;
9. gen. sg. 2. dekl.: -οο > -ω, např. ὄρκω = att. ὄρκου;
10. gen. pl. 1. dekl.: *-āšom (= lat. -arum) > -άων > -ᾶν, např. τῶμ πολίταν (takto vesměs mimo iónsko-attičtinu) – na rozdíl od att. τῶν πολιτῶν a od ión. -έων či -ῶν;
11. dat. pl. 1., 2. dekl. -αισι, -οισι (zejména přípona -οισι je doložena dosti často i u Homéra a v raných fázích iónsko-attických dialektů; tvary členu určitého měly však i v lesbičtině zpravidla „kratší“ podobu -αις/-οις);
12. dat. pl. 3. deklinace -εσσι: διαλυσίεσσι = att. διαλύσεσι (-εσσι je doloženo zejména ve všech třech aiolských nářečích, dále pak rovněž v sz. dialekttech a porůznu i v dalších západořeckých nářečích, zvláště v élejštině);
13. βασίλευς, gen. -ηος atd. (gen. sg. podobně jako v kyp., boiót. a thess. /zde genitiv v podobě βασιλείος/ a v élejštině) – na rozdíl od att. βασιλέως;
14. ak. sg. mužských s-kmenů na -ην (často např. i v att.);
15. ὅστις s geminovaným -ττ- (podobně jako zejména v boiót.) – na rozdíl od att. ὅστις;

16. člen jako vztažné zájmeno;
17. thematický inf. na -ην: πάθην (jako v lak. a élej.) = att. παθεῖν, ale srov. dále rovněž lesb. inf. perf. τεθνάκην = att. τεθνηκέναι či inf. aor. pas. ἐπιμελήθην = att. ἐπιμεληθῆναι;
18. athematické (tj. μι-ονέ) časování stažených sloves, jako τεχναμένω = att. τεχνωμένω; ἀθέτεντα = att. ἀθετοῦντα; γέλαιμι, γέλαις, γέλα = att. γελῶ, γελᾶς, γελᾶ nebo φίλημι = att. φιλῶ (vedle lesbičtiny je jev doložen rovněž v thess., ark. a kyp. a podle starověkých gramatiků údajně i v boiótsčině);
19. ἄγρημι, ἄγρέω (vedle lesbičtiny doloženo i v thessalském ἀνγρέω a v élejštině, ale i v homérském ἄγρει, ἄγρεῖτε „spěchej, spēchejte, honem“; srov. att. ἀγρεύω);
20. apokoré předpon a předložek: πὰρ τᾶς πόλιος = παρὰ τῆς πόλεως; καταθέμεναι = κατα-θεῖναι /inf./ (často i v jiných dialektech);
21. předložka πεδὰ místo μετά (vedle lesb. často v ark., boiót. i porůznu v západořeckých dialektech); dále viz lesb. πρὸς místo západořeckého προτί, ποτί, ale i lesb. εἰς ve funkci boiótsko-thessalského a severozápadního ἐν + ak. (lesbičtina v posledních dvou případech postupovala stejně jako íonsko-attické dialekty);
22. lesbické κῆνος (příp. íón., krét., rhod. κείνος) se jednak liší od attického ἐκεῖνος, ale hlavně stojí ve výrazném protikladu vůči častému západořeckému τῆνος;
23. ὑπά = att. ὑπό (první z obou forem je doložena rovněž v boiót., lokér. a élej.);
24. lesbické παῖς se ve významu „syn“ nachází i v některých jiných dialektech.

C. Specifické lesbické rysy s event. přesahy do spřízněných, či místně blízkých nářečí

1. barytonesis – výlučně lesbický posun slovního přízvuku co nejdále směrem k začátku slova: srov. πόταμος, λεῦκος, βásiλευς – na rozdíl od att. ποταμός, λευκός, βασιλεύς;
2. labioveláry před η, ε se v lesbičtině mění v labiály: πέσυρα = att. τέσσαρα, πέμπε- = att. πέντε- (porůznu doloženo i v thess.);
3. *r, l* > lesb. ορ, ρο, ολ, λο (i v thess. a porůznu jinde) – na rozdíl např. od att. αρ, ρα, αλ, λα: lesb. ἀμβρότην = att. ἀμαρτεῖν; lesb. στρόταγοι = att. στρατηγοί;
4. geminace souhláskových skupin *nazála* nebo *likvida* + *s*, příp. + *j* (či naopak *s* + *nazála* nebo *likvida*), anebo souhláskové skupiny -λν-, do podoby νν, μμ, ρρ, λλ (obdobná geminace je doložena i v thessalštině): srov. např. *εσ-μεναι > lesb. ἔμμεναι = att. εἶναι; *εσ-μι > lesb./thess. ἔμμι/ἔμμι = att. εἶμι; *εμενσα > lesb./thess. ἔμεννα (aor.) = att. ἔμεινα; *σταλνᾶν > lesb./thess. στάλλαν = att. στήλην; *φθερῶ > lesb. φθέρω = att. φθείρω, resp. ark. φθήρω; nebo srov. lesb. κρῖνναι (inf. aor. akt.) = att. κρῖναι (tento komplex jevů patří do okruhu tzv. prvního náhradního dloužení);

5. vznik lesbického tzv. „náhradního“ diftongu (s ojedinělými paralelami v élej., thér., kyrén.) v hláskových spojeních -ονσ-/ονς, -ανσ-/ανς > -οισ-/οις, -αισ-/αις; viz např. následující lesbické akuzativy plurálu: lesb. δικάσταις = att. δικαστάς, lesb. ταῖς ἀρχαῖς παῖσαις = att. τὰς ἀρχὰς πάσας, lesb. τοῖς ἀγάθοις δούλοις = att. τοὺς ἀγαθοὺς δούλους; dále srov. lesbickou slovesnou osobní příponu -οντι > -ονσι > -οισι (např. v tvaru 3. os. pl. akt. φέροισι) s attickým tvarem φέρουσι (tento komplex jevů patří do okruhu tzv. druhého náhradního dloužení);
6. vř > geminované vv: lesb. *ξενρως > ξέννος, srov. att. ξένος – na rozdíl od ión. ξεινος, příp. od západořeckého kolísání typu ξειν-/ξην- hlavně na dórských ostrovech v jižní Egeidě (zvl. na Théře a Rhodu) a v Kyréně, což byly výsledné produkty tzv. třetího náhradního dloužení (porůznu je přitom v některých částech řeckého nářečního světa doloženo i archaické nezdložené a negeminované ξένρως, κόρρφα apod.);
7. δι- se před samohláskou spirantizuje v sykavku: viz Zοννύσω = Διονύσου a občasně ζα- místo δια- u Alkaia a Sapfy;
8. αὔως (jen lesb.) < *αὔσως „jitřenka“; srov. Hom. ἤως, att. ἔως, dór. ἄρως, srov. i lat. *aurora*;
9. osobní zájmena: nom. ἄμμες, ὕμμες = ἡμεῖς, ὕμεῖς; dat. ἄμμι(ν), ὕμμι(ν) = ἡμῖν, ὕμῖν; ak. ἄμμε, ὕμμε = ἡμᾶς, ὕμᾶς (tvary nejbližší lesbickým má thesalština /ἄμμήουν, ἄμμή/ a ojediněle i některé západořecké dialekty);
10. εἴκοιστος (jen lesb.) = att. εἴκοστός;
11. αἰμισς = att. ἤμισς, αἰμίθεος = ἡμίθεος;
12. konj. 2. a 3. os. sg. -ης, -η; αἰ δέ κέ τις μὴ ἐμμένῃ;
13. 3. os. pl. silného imperativu na -ντον, -σθον, jako στείχοντον, προστίθησθον (paralely jsou doloženy v rhod. a pamf.) – na rozdíl od att. -ντων, -σθων;
14. athematický inf. ἔμμεναι z *εσμεναι = εἶναι (jen na Lesbu a u Homéra; viz již výše sub C 4);
15. lesbický thematický infinitiv přezenta, končící na -ην (srov. výše sub B 17), byl podle vzoru samohláskových sloves stažených (viz např. lesb. κάλην = att. καλεῖν) v podobě koncového -ν přenesen i k některým slovesům athematickým, srov. např. lesb. infinitivy δίδων = διδόναι; κέρων̄ν = κιονάναῖ apod. (ojediněle je tomu tak i v pamf. a rhod.);
16. v lesbičtině se však někdy objevuje u sloves stažených právě naopak athematické, tj. μι-ové časování; viz např. φίλημμι = att. φιλέω (srov. výše sub B 18);
17. naopak srov. thematické skloňování lesbického participia perfekta na -οντ-: κατεληλύθοντι = att. κατεληλυθότι; κατεστακόντων = att. καθεστηκότων; γεγόνοντα = att. γεγονότα (totéž i v boiót. a thess.; srov. výše Hlavní aiolské nářeční rysy, sub A 5, na str. 85);
18. lesb. ὄτα, πότα, ἄλλοτα = att. ὅτε, πότε, ἄλλοτε, resp. západořecké a boiót. ὅκα;

19. lesbičtina zná jen tvar ἴρος, srov. att. i íon. ἰερός (ale v íon. máme doloženo i ἰρός /at' s h- či bez něho/) – vedle ark.-kyp. ἰερός, avšak západořeckého, pamf. a boiót.-thess. (h)ιαρός;
20. lesbičtina má modální sloveso βόλλομαι (srov. i τᾶι βόλλαι = τῆ βουλή) – proti thess. βέλλομαι a boiót. βείλομαι, hlavně ovšem na rozdíl od att. βούλομαι, a zejména pak od západořeckého δήλομαι, δείλομαι;
21. lesbické tvary a slova: σπέλλω = att. στέλλω; lesb. ἔταλον „jednoleté zvíře“ (viz ἔτος < *φετος „rok“; mimo Lesbos doloženo v podobě ἔτελον na ostrově Kóu; srov. i lat. *vitulus* „tele“); dále i lesb. πρότανις místo att. πρύτανις;
22. lesbická modální částice κε (společně s thess. a kyp.) – na rozdíl od íon.-att. a ark. ἄν a od západořeckého a boiót. κα; srov. i lesb. αἰ δέ κε = att. ἐὰν δέ; ὅτα κε = att. ὅτε ἄν, ὅταν.

Obecně: Starší stav lesbického dialektu je patrný z děl lesbických lyriků Alkaia a Sapfy, nápisy jsou v podstatě pozdější. Za doby makedonské nadvlády do nich postupně proniká vliv íonsko-attické koiné, ale dialekt si udržuje svou specifickou až do 2. stol. př. Kr. V římském období prochází lesbické nářečí v básních Balbilly i v nápisných textech obdobím určitého umělého oživení. – O lesbičtině zvlášť viz zejména Hodot, R. 1976, 1990a a Moralejo Álvarez, J. J. 1996.

NÁPISNÉ DOKLADY

64. LES *Datace a lokalita:* 400 př. Kr., Kebréné
Popis: náhrobní stéla (1 ř.)
Bibliografie: Schwyzer 638; [□]Buck 24; Egea 20

Σ[τάλλ]α `πὶ Σθενείαι ἔμμι τῷ Νικιαίῳ τῷ Γαυκίῳ.

Jsem stéla pro Stheneia, syna Nikiova, jenž byl synem Gaukiovým.

Jaz.: τῷ Νικιαίῳ = att. τῷ Νικιαίῳ (dat. patronymika); τῷ Γαυκίῳ = att. τοῦ Γαυκίου; ἔμμι má geminované -μμ-, vzniklé asimilací z *esmi.

65. LES *Datace a lokalita:* 324 př. Kr., Mytiléné
Popis: dekret o návratu vyhnanců (1.–21. z cca 50 ř.)
Bibliografie: IG XII 2, 6, Suppl. p. 3; Schwyzer 620; [□]Buck 26; Egea 22; Bottin 29

..... [καὶ οἱ β]ασί[ληες προστί]θησ[θον τῷ κατεληλύθον|τι
 ὡς τέχναυ τεχνα]μέν[ω] τῷ ἐ[ν τᾶι] πόλι προόσθε [ἔοντος. αἰ δέ κέ
 τις | τῶν κατεληλυθόν]των μὴ ἐμμένη ἐν ταῖς διαλυσί[εσ]σι
 ταύτ[α]ισι, | μη ..... ἐφ]εζέσθω πὰρ τᾶς πόλιος κτήματος

- 5 μήδενοσ μη[δὲ σ]ειχέτω ἐπὶ μῆ]δεν τῶμ παρεχώρησαν αὐτῶι οἱ
 ἐν τῶι πόλι πρό[σθε | ἔοντες, ἀλλὰ σ]τείχοντον ἐπὶ ταῦτα τὰ
 κτήματα οἱ παρχωρήσαν[τες αὐτῶι ἐκ τῶν] ἐν τῶι πόλι πρόσθε
 ἔόντων, καὶ οἱ στρόταγοι εἰς | [αὐθις ἀποφέρον]τον ἐπὶ τὸν ἐν τῶι
 πόλι πρόσθε ἔοντα τὰ κτήματα | [ὡς μὴ συναλλαγ]μένῳ τῶ
 10 κατεληλύθοντος· καὶ οἱ βασίλησ προστί[[θησθον τῶι ἐν τ]ῶι
 πόλι πρόσθε ἔοντι ὡς τέχναν τεχναμένῳ τῶ κα[τεληλύθοντος·]
 μηδ' αἰ κέ τις δίκαν γράφηται περὶ τ[ο]ύτων, μὴ εἰσά[[γοντον οἱ
 περὶ]δρομοι καὶ οἱ δικάσκοποι μηδὲ ἄ[[λλ]α ἄρχα μηδεῖα. |
 [ἐπιμέλεσθαι δὲ] τοῖσ στροτάγοισ καὶ τοῖσ β[ασίλ]ησ καὶ τοῖσ
 15 πε[[ριδρόμοισ καὶ τ]οῖσ δικασκόποισ καὶ ταῖσ [ἄλλα]ισ ἄρχαισ αἰ
 κε || [μὴ γίνηται ἅπαν]τα ὡς ἐν τῶι ψ[αφίσματι γέγραπ]ται,
 κατάργεντον | [δὲ τὸν ἀθέτεντά τι τῶν ἐν τῶι ψαφίσματι
 γεγρα]μμένων, ὡς κε μῆδ[[εν διάφορον εἶη τοῖσ
 κατεληλυθόντεσσι π]ρὸσ τοῖσ ἐν τῶι πόλι | [πρόσθε ἔοντας, ἀλλὰ
 διάγοιεν οἱ διαλε]λύμενοι πάντες πρὸσ ἀλ[[λάοισ ἀνυπόπτωσ
 20 καὶ ἀνεπιβουλεύ]τωσ καὶ ἐμμένοιεν ἐν τῶι ἄ[[πυκρίσι τῶι τῶ
 βασίλησ καὶ ἐν τῶ]ι διαλύσι τῶι ἐν τούτῳ τῶι ψα[[φίσματι.

Basileové nechť podporují nárok navrátnějšího se (vyhnance), pokud se ten, kdo (předtím) žil usazen ve městě, dopouštěl úskočného jednání. Jestliže však někdo z navrátilců nebude dodržovat tyto podmínky, nechť nedostane zpět od obce žádný majetek ani nevstoupí v žádný vlastnický poměr k majetku, který mu postoupili ti, kteří ve městě zůstali, ale ať (v tom případě) právě naopak ti z řad dřívějších obyvatel obce, kteří mu majetek postoupili, vstoupí (zpět) k tomuto majetku ve vlastnický poměr; a strotágové (= stratégové) nechť opětně vrátí vlastnictví tomu, kdo předtím žil ve městě, poněvadž navrátilce nedodržel dohodu.

Basileové nechť podporují toho, kdo zůstal v obci, pokud se úskočného jednání dopouštěl navrátnější se vyhnance. Ani v případě, že někdo podá v této záležitosti žalobu, nemají ji předložit (k soudnímu řízení) ani peridromové ani dikaskopové ani žádný jiný úřad. Strotágové (= stratégové), basileové, peridromové, dikaskopové a jiní úředníci mají se však postarat (tj. zakročit) v případech, kdy se nebude dít všechno tak, jak je to zapsáno v usnesení, a nechť zasáhnou proti každému, kdož by v něčem narušoval normy v usnesení předepsané – tak aby nedocházelo ke sporu mezi navrátilci a těmi, kdo v obci zůstali, ale aby všichni, kteří došli k vzájemné dohodě, byli s to žít společně bez podezřívání a nástrah a setrvali „v uspořádání věcí podle královské vůle“ a v plné shodě s tímto usnesením.

Pozn.: Jde o dekret občanů Mytilény na Lesbu, směřující k odstranění očekávaných sporů mezi starousedlíky a navrátilci, kteří se směli podle ediktu krále Alexandra Velikého z r. 324 př. Kr. znovu vrátit do města, z něhož byli před nedávnem vyhnáni.

Jaz.: 1. προστίθησθον + dat. (silný imperativ) = att. προστιθέσθων „ať podporují“; 2. ὡς τέχνην τεχναμένω = ὡς τέχνην τεχνωμένου (participiální vazba v gen.) „pokud se douští úskočného jednání“; 3. μὴ ἐμμένη (konj. prez.) = μὴ ἐμμένη; διαλυσίεσσι (dat. pl.) od διάλυσις „rozložení, uspořádání, usazení“; 4. ἐφεζέσθω + gen. „necht' neobsadí, necht' nedostane zpět“; 5. τῶμ παρечώρησαν = τούτων, ἃ παρечώρησαν „z toho, co (mu) postoupili“; 9. ὡς μὴ συναλλαγμένω = ὡς μὴ συναλλαγμένου (participiální vazba v gen.) „jelikož nedodržel dohodu“; 13. ἐπιμέλεσθαι (inf. rozkazovací) = att. ἐπιμελεῖσθαι „mají se postarat“; 15. κατὰγρεντον (silný imper.) „necht' zasáhnou“; 16. τὸν ἀθέτηντα (ak. sg. part. prez.) = att. τὸν ἀθετοῦντα „proti tomu, kdo by narušoval“; 19. ἐν ταῖ ἀπυκρίσι = ἐν τῇ ἀποκρίσει „v uspořádání věci“.

66. LES *Datace a lokalita:* 1. čtvrtina V. stol. př. Kr. nebo po 324 př. Kr., Mytiléné
Popis: dekret Mytilény a Fókaiie o padělení mincí (21 ř.)
Bibliografie: IG XII 2, 1, Suppl. p. 2; Schwyzer 619; [Ⓜ]Buck 25; Egea 21; Bottin 28

-----ε----- [ῶττι | δέ κε αἰ] πόλις [ἀ]μφότ[εροι-----
-----|-----] γράφωσι εἰς τὰν [στάλλαν ἢ ἐκκ|ολάπ]τωισι,
5 κύ[ρ]ιον ἔστω. τ[ὸν δὲ κέρναν||τα τὸ] χρύσιον ὑπόδικον ἔ[μμεναι
ἀμφο|τέρ]αῖσι ταῖς πολίεσσι. δικ[άσαις δὲ | ἔμ]μεναι τῶι μὲν ἐμ
Μυτιλήναι [κέρναν|τι] ταῖς ἄρχαις παίσαις ταῖς ἐμ Μ[υτιλή]ναι
10 πλέας τῶν αἰμίσεων, ἐμ Φώκαι δὲ [τ]||αῖς ἄρχαις παίσαις ταῖς ἐμ
Φώκαι πλ[έ]ας τῶν αἰμίσέω[v] τὰν δὲ δίκαν ἔμμεναι, | ἐπεὶ κε
ὠνίαυτος ἐξέλθη, ἐν ἔξ μὴννε|σσι. αἰ δὲ κε καταγ[ρ]έθη τὸ
15 χρύσιον κέρ|ναν ὑδαρέστε[ρ]ο[v] θέλων θανάτωι ζαμ|ῶσθω · αἰ δὲ
κε ἀπυφ[ύ]γηι μ[ῆ] θέλων ἀμβρ[ό]την, τιμάτω τ[ὸ] δικαστήριον
ῶττι χρῆ|αῦτ(ο)ν πάθην ἢ κατθέ[μ]εναι, ἃ δὲ πόλις ἀνα|ίτιος καὶ
ἀζάμιος [ἔ]στω. ἔλαχον Μυτιλή|ναιοι πρόσθε κόπτην. ἄρχει
20 πρότανις ὁ || πεδὰ Κόλωνον, ἐ[μ Φ]ώκαι δὲ ὁ πεδὰ Ἀρίο[τ]αρχον.

(Začátek porušení) ... cokoli obě města... budou psát na sloup či tesat, budiž platné. Kdo sníží hodnotu zlata (v minci), budiž vystaven soudnímu procesu v obou obcích. Padělatele necht' v Mytiléné soudí v nadpolovičním počtu mytilénští soudcové a ve Fókaji v nadpolovičním počtu fókajští soudcové, a to v šestiměsíční lhůtě po uplynutí jednoho roku. Bude-li (odsouzený) usvědčen, že znehodnocoval zlato (tj. minci) úmyslně, necht' je potrestán smrtí. Bude-li však zproštěn viny (v tom smyslu), že se nechtěl provinit úmyslně, ať rozhodne o jeho trestu nebo pokutě soudní tribunál; obec pak ať zůstane bez viny a bez trestu. Vyšlo losem, aby Mytiléňané (při vzájemném střídání) razili (mince) jako první. (Dohoda) začíná (v Mytiléné) prytanským úřadem Kolónovým, ve Fókaji pak Aristarchovým.

Pozn.: Dohoda o ražení mincí v Mytiléné na Lesbu a ve Fókaji na maloasijské pevnině. Mince byly z tzv. elektra, tj. ze slitiny zlata a stříbra.

Jaz.: 4. τὸν δὲ κέρναντα (particip. prez., ak. sg.), srov. κίρνάω, κίρνημι, κεράννυμι „mísím, ředím, snižuji (hodnotu), znehodnocuji“; 5. ὑπόδικον ἔμμεναι = att. εἶναι (rozka-zovací infinitiv, v českém překladu „budiž“); 6. δικάσταις (ak. pl.) = att. δικαστής „soudce“; 9. πλέας τῶν αἰμίσεων = πλέονας τῶν ἡμίσεων „nadpoloviční většina“; 13. καταγρέ-θητι (3. os. konj. aor. pas. od κατ-αγρέω, καθαιρέω „zajímám, usvědčuji“); 14. ὑδαρέ-στερον „méně čisté/méně hodnotné“; 15. ἀμβρότην (inf. aor.) = ἀμαρτεῖν (od ἀμαρ-τάνω „chybuji, proviňuji se“); 17. πάθην (inf. aor.) = παθεῖν; κατθέμεναι (inf. aor.) = κατα-θεῖναι „zaplatit“; 19. κόπτην = κόπτειν (inf. prez.) „razit“; πρότανις = πρύτανις; 20. πεδᾶ = μετὰ + ak. „po, od“; srov. dále případy asimilace, jako např. 20. ἐμ Φώκαι, nebo geminace, jako např. 16. ὅττι.

67. LES *Datace a lokalita:* 318 př. Kr., Nésos

Popis: čestný dekret pro Thersippa (1.–19. z 52 ř.)

Bibliografie: IG XII 2, 645; Schwyzer 634; ¹¹Buck 27; Bottin 30

..... κα]ἰ Ἀλέξανδρο[ς] ..... χ]ώρας τᾶι πόλι καὶ |
 [. .... ὅτα δὲ] Ἀλέξανδρος διάλ[λα]ξε τὸμ πᾶρ
 5 ἀνθρώ]πων βίον, Φίλιππος δὲ [ὁ || Φιλίππω καὶ] Ἀλέξανδρος ὁ
 Ἀλεξάνδρω τ[ἀ|μ βασιλεί]αν παρέλαβον, Θέρσιππος ἔων | [τοῖς
 βασ]ιλῆεσσι φίλος καὶ τοῖς στροτ[ά|γοισι] καὶ τοῖς ἄλλοισι
 Μακεδόνεσσι μ[ε|γά]λων ἀγάθων αἴτιος γέγονε τᾶι πόλι
 10 Ἀ[ν|τιπ]άτρω γὰρ ἐπιτάξαντος χρήματα εἰς | τὸμ πόλεμον
 εἰσφέρειν πάντων τῶν ἄλλων | εἰσφερόντων Θέρσιππος
 παρογενόμενος | πρὸς τοῖς βασίληας καὶ Αντίπατρον ἐκ[οῦ]φισσε
 15 τὰμ πόλιν, ἔπραξε δὲ καὶ πρὸς Κλε[ῖ|τ]ον περὶ τᾶς εἰς Κύπρον
 στρατείας καὶ ἐ[γ] μεγάλας δαπάνας εἰς μῖκρον συνάγαγε. |
 [ἐγένετ]ο δὲ καὶ περὶ τὰν σιτοδείαν ἀνη[ρ] ἄγαθος] καὶ πᾶρ τῶν
 σαδράπαν εἰσαγωγή[ν | σίτω κα]τεσκεύασσε, ἔδωκε δὲ καὶ τᾶι
 πόλι.

... Poté co Alexandros ... opustil svůj život smrtelníka..., Filippos pak, syn Filipa, a Alexandros, syn Alexandra, převzali královský úřad, tehdy se Thersippos, jenž byl milý (oběma) králům, vojenským velitelům i ostatním Makedoňanům, velice zasloužil o město. Když totiž Antipatros přikázal (vybírat) poplatky na vedení války, tu se Thersippos, zatímco všichni ostatní je vybírali, dostavil před oba krále a před Antipatra a poskytl (hmotnou) úlevu obci; vstoupil s Kleitem do jednání o výpravě proti Kypru a velká břemena přeměnil v malá. I ve věci nedostatku potravin byl člověkem velkorysým; zařídil od satrapů dodávku obilí a věnoval ji městu.

Pozn.: Čestný dekret obce Néso pro občana Thersippa za zásluhy o město.

Jaz.: 4. τὸμ = τὸν (asimilace); 5. Φιλίππω = Φιλίππου (gen. sg.) aj.; 6. ἔων = ὦν; 7. βασ-ιλήεσσι = βασιλεῦσι (dat. pl.); στροτάγοισι = στρατηγοῖς (dat. pl.); 9. τᾶι πόλι = τῆ

πόλει (dat. sg.); 11. εἰσφέρειν = εἰσφέρειν (inf.); 12. παραγενόμενος = παραγενόμενος; 13. πρὸς τοῖς βασιλέας = πρὸς τοὺς βασιλέας (ak. pl.).

68. LES *Datece:* II. stol. př. Kr., Mytiléné
Popis: Lex sacra (7 ř.)
Bibliografie: IG XII 2, 73; Schwyzer 624; [Ⓜ]Egea 23

θεός · τύχα ἀγαθά. | ὁ κε θέλη θύην ἐπὶ τῷ βωμ[ῶ] | τᾶς Ἀφροδίτας
 τᾶς Πειθῶς καὶ τῷ Ἑρμᾶ, θυέτω | ἰρήιον ὅτι κε θέλη καὶ | ἔρσεν καὶ
 θήλυ πλ[ᾶ]γ χοί[ρω] | καὶ ὄρνιθα ὅτι[ν]ά κε θέλη].

Bůh. Příznivé pořízení. Kdokoli chce obětovat na oltáři Afrodíty, bohyně Peithó a Herma, nechť obětuje obětní zvíře, jakékoli chce, mužského i ženského pohlaví – s výjimkou vepře – i ptáka, jakéhokoli chce.

Jaz.: Časté α místo attického η; gen. sg. τῷ místo τοῦ; konjunktiv na -η místo -ηι; infinitiv na -ην místo -ειν; modální částice κε místo ἄν; geminované ὅτι.

69. LES *Datece:* 600 př. Kr.
Popis: Alkaios; Píseň o bouři na lodi⁴
Bibliografie: Diehl I, Alc. 30

<p>ἀσυννέτημι τῶν ἀνέμων στάσιν, τὸ μὲν γὰρ ἔνθεν κῦμα κυλίνδεται, τὸ δ' ἔνθεν, ἄμμες δ' ὄν τὸ μέσσον νᾶι φορήμεθα σὺν μελαίνοι</p> <p>χείμωνι μόχθεντες μέγαλῳ μάλα· πᾶρ μὲν γὰρ ἄντλος ἰστοπέδαν ἔχει, λαῖφος δὲ πᾶν ζάδηλον ἦδη, καὶ λάκιδες μέγαλαι κατ' αὐτο,</p> <p>χόλαισι δ' ἄγκυρραί...</p>	<p>V tom směru větrů vyznat se nemohu: tu s jedné strany vlna se přivalí, tu s druhé, my pak s černou lodí hnáni jsme dívoce středem všeho</p> <p>a s těžkou bouří vedeme krušný boj. Vždyť patu stěžně objal již lodní kal, vše plachtoví je roztrháno, veliké cáry jen visí s něho</p> <p>a kotvy povolují...⁵</p>
--	---

Pozn.: Proslulá báseň o lodi zmítané v bouři, pokládána za alegorii rozpadajícího se státu.

Jaz.: 1. ἀσυννέτημι, srov. att. ἀ-συν-ίημι „nerozumím“, sloveso odvozeno od verbálního adjektiva συν-ετός „srozumitelný, snadno pochopitelný“, ale i „chápavý, inteligentní“ (geminace na konci předpony /-νν-/ a na začátku osobní přípony /-μμ-/); 3. ἄμμες (zájmeno 1. os. nom. pl. „my“ s geminací μμ a s nominativní příponou -ες); ὄν τὸ μέσσον = ἀνὰ τὸ μέσσον „středem“; 4. νᾶι = νηῖ (dat. sg. od ναῦς „loď“); φορήμεθα (časováno athema-

⁴ O hlavních rysech jazyka lesbických lyriků pojednal A. Bartoněk, *Dialekty klasické řečtiny*, Brno 2009, str. 235–240.

⁵ Přeložil F. Stiebitz, 1954.

ticky) = φορούμεθα „jsme nesení“; 5. μόχθεντες (participium tvořené athematically) = att. μοχθοῦντες od μοχθέω „jsem tísněn, zmítán“; 6. ἄντλος „kal“; ἰστοπέδαν (ak. sg.) „pata stěžně“; πῆρ ... ἔχει (tzv. tmésis), srov. περιέχω „objímám, obtáčím“; 7. λαίφος (neutr.) „plachtovní“; ζάδηλον (lesbická asibilace typu δια- > ζα- na začátku adjektiva, odvozeného asi od slovesa δια-δηλοῦμαι „trhám na cáry“; nejde tedy o kompositum διά-δηλος „nadevše skvělý“, nýbrž o adjektivum s významem „rozervaný“; 8. λάκις „cár“; 9. χόλαισι („náhradní diftong“) < χόλαν(τ)σι (3. os. pl., srov. att. χαλάω „ponoluji“); ἄγκυρραι (geminance ρρ), srov. att. ἄγκυρα „kotva“.

70. LES *Datace:* 600 př. Kr.

Popis: Alkaios; Smrt tyranova

Bibliografie: Diehl I, Alc. 39

νῦν χρῆ μεθύσθην καί τινα πῆρ βίαν
πῶνην, ἐπεὶ δὴ κάτθανε Μύρσιλος, ...

Hoj, dnes se musí opít každý z nás
a pít i přes moc: mrtev je Myrsilos!⁶

Pozn.: Jásavý výkřik nad smrtí Myrtila, tyranu na Lesbu.

Jaz.: 1. μεθύσθην = att. μεθυσθῆναι (inf. aor. pas. od μεθύω, μεθύσκομαι „jsem opilý, opřím se“); πῆρ βίαν = ὑπὲρ βίαν „přes moc, pořádně“; 2. πῶνην = πίνειν „pít“; κάτθανε = κατ-έθανε „zemřel“.

71. LES *Datace:* 600 př. Kr.

Popis: Sapphó; Vyznání

Bibliografie: Diehl I, Sappho 2

φαίνεται μοι κῆνος ἴσος θεοῖσιν
ἔμμεν' ὄνηρ, ὅττις ἐνάντιός τοι
ἰσδάνει καὶ πλάσιον ἄδῦ φωνεί-
σας ὑπακούει

καὶ γελαίσας ἡμέροεν, τό μ' ἦ μὰν
καρδίαν ἐν στήθεσιν ἐπτόαισεν,
ὡς γὰρ ἔς σ' ἴδω βρόχε' ὡς με φώνας
οὔδεν ἔτ' εἴκει,

ἀλλὰ καὶ μὲν γλῶσσα ἔαγε, λέπτον
δ' αὐτίκα χρωὶ πῦρ ὑπαδεδρόμακεν,
ὄππάτεσσι δ' οὐδ' ἐν ὄρημ', ἐπιρρόμ-
βεισι δ' ἄκουαι,

⁶ Přeložil F. Stiebitz, 1954.

ἀ δὲ μ' ἴδρωσ κακχέεται τρόμος δὲ
 παῖσαν ἄγρει, χλωροτέρα δὲ ποίας
 ἔμμι, τεθνάκην δ' ὀλίγω 'πιδεύης
 φαίνομ', Ἄγαλλι.

ἀλλὰ πᾶν τόλματον ἐπεὶ κεν ἦ τά.

Nesmrtelným zdá se mi roven bohům
 onen muž, jenž naproti tobě sedí
 tváří v tvář a naslouchá zblízka tvému
 sladkému hlasu

i jak zní tvůj lahodný smích. To všechno
 zmatkem naplní vždy mé srdce v prsou.
 Jak jen vzhlednu nakrátko k tobě, slůvko
 nevyjde z úst mých:

jazyk se mi podlomí, jemný oheň
 rozběhne se pojednou pod mou koží,
 svými zraky nevidím nic a v uších
 dutě mi hučí,

pot se po mně rozlévá, mrazné chvění
 jímá celou bytost, jsem trávy bledší –
 málo jenom schází, bych, Agallido,
 mrtvou se zdála!

Ale všechno nutno je snést, (když tomu tak je?)...⁷

Pozn.: Vyznání Sappfíny lásky vůči přítelkyni jménem Agallis, napodobené – s určitým posunem – římským básníkem Catullem vůči jeho milence Lesbii. Agallis na Sappfu působila popsaným způsobem.

Jaz.: 1. κῆνος = ἐκεῖνος „onen“; 2. ἔμμεν' = ἔμμεναι „být“; ὤνηρ (*krásis*) = ὁ ἀνήρ „ten muž“; ὅστις = ὅστις „který, jenž“; 3. ἰσδάνει = ἰζεται „sedí“; πλάσιον = πλησίον „blízko, zblízka“; ἄδω = ἠδύ (adj. neutra ve funkci adverbia) „sladce“; φωνείσας (gen. partic. fem. od φωνέω „mluvím“) = φωνούσης; 4. ὑπακούει + gen. „naslouchá“ (komu, čemu); 5. γελαίσας (gen. partic. od γελάω „směji se“) = γελώσης; ἰμέροεν (adj. neutra ve funkci adverbia) „toužebně, mile“; τό μ'... „což mi...“; 6. ἐπτόαισεν (aor. gnómický) „rozbouřilo“, lépe „rozbouří“ („mé srdce v hrudi“); 7. ὡς ... βρόχε' = ὡς ... βροχέα „jakmile (tě uvidím)“; 7. φῶνας οὐδεν = att. φωνῆς οὐδέν „nic z hlasu, ani hlásek (nevyjde mi z úst)“; 9. ἀλλὰ καὶ μὲν γλῶσσα ἔαγε (tzv. *tmésis*) = ἀλλὰ γλῶττα μὲν κατ-έαγε „ale jazyk se mi zlomí“, srov. κατ-άγνυμι „lámu (se)“; λέπτον δ' αὐτικά χρωῖ πύρ ὑπαδεδρομακεν „jemná horkost (mi) pak ihned vyrazí zpod kůže“; 11. ὀπιπᾶτ-εσσι < *okk^wη-t-si οὐδεν ὄρημμ' = att. ὀμμασι < *okk^wη(t)-si οὐδεν ὄρω „(svýma) očima nic nevidím“; ἐπιρρόμβεισι (athem.) ἄκουαι = ἐπιρρόμβουσι ἀκοαί „hučí (mi) v uších“;

⁷ Přeložil F. Stiebitz, 1954.

13. ἃ δὲ μ' ἴδρωσ κακχέεται „pot mě zaléná“; τρόμος δὲ παῖσαν ἄγρει = τρόμος δὲ παῖσαν αἰρεῖ = „chvění (mě) celou jímá“; 14. χλωροτέρα δὲ ποίας ἔμμι (geminace) = χλωροτέρα ποίας εἰμι (náhradní dloužení) „nad trávu jsem bledší“; 15. τεθνάκην δ' ὀλίγω ἔπιδευῆς φαίνομ' = τεθνηκέναι δ' ὀλίγου ἐπιδευῆς φαίνομαι „málem se zdám být bez života“; 16. Ἀγαλλι (vok. vlastního jména); 17. ἀλλὰ πᾶν τόλματον (slovesné adjektivum) „ale všechno je snesitelné“.

Pozn. k přízvuku: Přes obecně uznávanou barytonesi v lesbičtině přízvukují vydavatelé Alkaia a Sappfy výrazy ἀλλὰ, ἐπεὶ jako oxytona.

Srov. Catullus 51 (ed. W. Kroll)

Ille mi par esse deo videtur,
Ille, si fas est, superare divos,
Qui sedens adversus identidem te
Spectat et audit

Dulce ridentem, misero quod omnis
Eripit sensus mihi: nam simul te,
Lesbia, aspexi, nihil est super mi
Vocis in ore.

Lingua sed torpet, tenuis sub artus
Flamma demanat, sonitu suo
Tintinant aures, gemina teguntur
Lumina nocte.

Otium, Catulle, tibi molestumst:
Otio exultas nimiumque gestis.
Otium et reges prius et beatas
Perdidit urbes.

72. LES *Datace:* 600 př. Kr.

Popis: Sappfó; Píseň pro Kleïs

Bibliografie: Diehl I, Sappho 84

ἔστι μοι κάλα πάις χρυσοῖοισιν ἀνθέμοισιν
ἐμφέρην ἔχοισα μόρφαν Κλέις ἀγαπάτα,
ἀντὶ τᾶς ἔγυώδῃ Λυδίαν παῖσαν οὐδ' ἐράνναν... (záněr porušen)

Dcerušku mám hezkou, malou,
její krásný mladý půvab
podobá se zlatým květům:
milovaná Kleïs má!

Ani za Lydii celou,
ani za rozkošný (Lesbos)
(bych) ji (nedala)...⁸

Jaz.: 1. πάις „dívka“ („mám hezkou dívku“); χρυσοίοισιν ἀνθέμοισιν ἐμφέρον ἔχουσα μόρφαν = χρυσοῖς ἀνθέμοις ἐμφερῆ ἔχουσα μορφήν „mající vzezření podobné zlatým květům“; 2. Κλείς ἀγαπάτα = Κλείς ἀγαπητή „Kleis milovaná“; 3. ἀντὶ τᾶς... = ἀντὶ τῆς...; παῖσαν = πᾶσαν; ἐράνναν = ἐράννην (geminované /w/ je zřejmě aiolské); přesnější alternativa k Stiebitzovu překladu: „za tu (dcerušku bych si) já ani Lýdii celou ani rozkošný (Lesbos nevzala)...“

73. LES *Datace:* 600 př. Kr.
Popis: Sappó; Píseň o hvězdách
Bibliografie: Diehl I, Sappho 4

ἄστερες μὲν ἀμφὶ κάλαν σελάνναν
ἄψ ἀπυκρούπτοισι φάεννον εἶδος,
ὅπποτα πλήθοισα μάλιστα λάμπη
γᾶν...
ἀργυρία.

Hvězdy v dáli okolo krásné luny
všechny jasný vzhled v tmou halí znovu
hned, když začne v úplňku mocně svítit
na celou zemi...
stříbrný měsíc...⁹

Doslovný překlad:

„Hvězdy, obklopující krásnou lunu,
ukrývají před ní svůj jasný vzhled,
kdykoliv stříbrný úplněk nejvíce ozařuje zemi.

Jaz.: 1. κάλαν = καλήν; σελάνναν (ak. sg.) = σελήνην „měsíc“; 2. ἀπυκρούπτοισι (3. os. pl.) = ἀποκρούπτουσι „ukrývají“; 3. ὅπποτα πλήθοισα μάλιστα λάμπη γᾶν... = ὅποτε πλήθουσα μάλιστα λάμπη γῆν = „kdykoliv úplněk nejvíce ozařuje zemi“.

⁸ Přeložil F. Stiebitz, 1954.

⁹ Přeložil F. Stiebitz, 1954.

74. LES *Datece:* 600 př. Kr.
Popis: Sappó; Luna a Plejady
Bibliografie: Diehl I, Sappho 94

Δέδυκε μὲν ἃ σελάννα
καὶ Πληιάδες· μέσαι δὲ
νύκτες, παρὰ δ' ἔρχετ' ὥρα,
ἔγω δὲ μόνα κατεύδω.

Již skrylo se světlo luny
i Plejad: noc se púlí,
čas bdění mimo nás jde,
však k spánku já sama lehám.¹⁰

75. LES *Datece:* 130 př. Kr.
Popis: Balbilla; epigram na Memnóna
Bibliografie: SEG VIII 715–718; Pfohl 91; ¹⁰Bottin 35

Ἰουλίας Βαλ(β)ίλλης,
ὅτε ἤκουσε τοῦ Μέμνο(νο)ς
ὁ Σεβαστὸς Ἀδριανός.

1. Μέμνονα πυνθανόμαν Αἰγύπτιον ἀλίω αὔγαι
2. αἰθόμενον φώνην Θηβαῖ[κ]ω 'πυ λίθω.
3. Ἀδριανὸν δ' ἐσίδων τὸν παμβασίληα, πρὶν αὔγας
4. ἀελίω χαίρων εἶπέ (φ)οι ὡς δύνατον.
5. Τίταν δ' ὅττ' ἐλάων λεύκοισι δι' αἶθερος ἵπποις
6. ἐνὶ σκίαι ὠράων δεύτερον ἤχε μέτρον,
7. ὡς χάλκιο τύπεντ[ο]ς ἢ Μέμνων πάλιν αὔδαν
8. ὀξύτονον· χαίρω[ν κ]αὶ τρίτον ἄχον ἴη.
9. Κοίρανος Ἀδριανο[ς] τότε ἄλ]ις δ' ἀσπάσσατο καῦτος
10. Μέμνονα, κὰν [στάλ]αι κάλλι[π]εν ὀψ[ι]γόνους
11. γρόππατα σαμαίν[ο]ν]τα τ' ὄσ' εὐῖδε κῶσσο' ἐσάκουσε.
12. Δῆλον παῖσι δ' ἔγε[ν]τ' ὡς (φ)ε φίλισι θέοι.

Od Iulie Balbilly, když císař Hadrián zaslechl Memnóna.

Dověděla jsem se, že egyptský Memnón, ohříván slunečními paprsky, vydává (sám od sebe) z thébského kamene zvuk. Hadrián pak prý, spatřiv přemocného krále před východem slunce, pozdravil jej, jak jen to bylo možno. Když potom Titán pádíl nadvzduším s bílými koňmi a dosáhl už v stínu plynoucích hodin

¹⁰ Přeložil F. Stiebitz, 1954.

druhou pozici, vydá Memnón znovu ostrý zvuk, jako by zaduněl kov; radostně k pozdravu vydá i třetí vzdech. Sám císař Hadrián pozdravil tehdy v přemíře radosti Memnóna, třeba (ten byl) pouze v podobě sochy – a zanechal tak potomkům písemné svědectví o tom všem, co tu viděl a slyšel. Všem bylo jasno, že ho bohové milují.

Pozn.: Iulia Balbilla byla básnířka, která se v r. 180 po Kr. zúčastnila v družině Sabiny, manželky římského císaře Hadriána, císařské návštěvy Egypta. Na nohách jedné z obou sedících kolosálních (obrovských) soch dávného egyptského faraóna (o výšce kolem 20 metrů) byly nalezeny čtyři básně (viz SEG VIII 715–718), z nichž uvádíme tuto. – V dnešní době nevydává zmíněná starověká památka žádný zvuk.

Jaz.: Báseň je složena v elegickém distichu s umělými stopami lesbického dialektu, např. 1. πυνθανόμαν = ἐπυνθανόμην; ἄλιω = ἡλίου (gen. sg.); 2. φώνην = φωνεῖν (inf.); ἴπυ λίθω = ἀπὸ λίθου; 3. ἐσίδων = εἰσίδων; -βασίληα = -βασιλέα; 4. ἀελίω = ἡλίου; χαίρην = χαίρειν (inf.); 5. ὄττ' = ὅτε; λεύκοισι = λευκοῖς; 6. ὠράων = ὠρῶν; ἦχε = εἶχε; 7. ὡς χάλκοιο τύπεντος = ὡς χαλκοῦ τυποῦντος/τυπόντος (gen. abs.); αὐδα = αὐδήν; 8. ἦ = ἦσι; 9. ἀσπάσσατο = ἀσπάσατο, 10. κὰν στάλαι = καὶ ἐν στήλῃ; κάλλιπεν = κατ-έλιπεν; 11. γροππατα σαμαίνοντα = γραμματα σημαίνοντα; εὔϊδε = εἶδε; κῶσσο' ἐσάκουσε = καὶ ὅττ' εἰσ-ἤκουσε; 12. παῖσι = παῖσι; φίλισι < φίλεισι = att. φιλοῦσι.

4.2. Thessalština

Thessalština je základní aiolský dialekt, doložený v místě prvotního vydělení aiolštiny z lůna tzv. západořeckých dialektů a před přesunem mluvčích budoucí boióštiny ve směru na jih podél Lamijského zálivu dále do Boiótie a mluvčích budoucí lesbičtiny – po migraci části aiolských osadníků přes Egejské moře směrem k východu – na ostrov Lesbos a severozápadní pobřeží Malé Asie (někdy na přelomu 2. a 1. tis. př. Kr.). Samotná thessalština se během 1. pol. 1. tis. př. Kr. vnitřně rozčlenila v progresivnější thessalštinu „pelasgiótidskou“ na východě Thessalie (příp. v Magnésii a Perrhaibii) a méně výraznou a západořeckým dialektům bližší thessalštinu „thessaliótidskou“ v západních částech Thessalie (více či méně s absencí některých výrazně aiolských rysů). Vznikl tím celkem oprávněný dojem, že vlastní centrum aiolských inovací bylo od původu v Pelasgiótidě a thessalština užívaná na západě Thessalie jimi byla zasažena pouze sekundárně (tamní nápisy jsou většinou zároveň mladší). Thessalština je bez literárních dokladů a její nositelé se prakticky neangažovali ve velké řecké kolonizaci.

Poznamenáváme, že thessalština (ani boióštiny) neprodělaly asibilaci koncového -τι, tj. že si např. v 3. os. pl. akt. podržely tvary typu φέροντι „oni nesou“, resp. v aspirované podobě s -vθι, a neměnily je v -σι (viz níže sub B 1).

Gramatická charakteristika thessalštiny

A. Hlavní aiolské nářeční rysy (zvláště rysy lesbicko-thessalsko-boiótské), viz str. 85, sub A 1-8

B. Rysy a jevy od původu západořecké (tj. dórské v širším smyslu slova), doložené jak v thessalštině, tak v boióštině

1. Zachování sufixu *-τι-* v slovesné příponě 3. os. pl. *-ντι*, tj. např. v tvaru *φέροντι* (v thess. i boiót. zpravidla jako *-νθι*) – v protikladu k ión.-att. *φέρουσι*, ark.-kyp. *φέρουσι* a lesb. *φέρουσι* (dodejme, že *-τι* je dochováno i v pamfýlštině);
2. zachování téhož sufixu v slově *(φ)ίκατι* (v thess. a boiót.) – na rozdíl od ión.-att., ark. a lesb. *εἴκοσι* (v kyp. není zmíněná číslovka doložena a v pamf. má podobu buď *φίκατι* nebo *φίκατι*);
3. zachování téhož sufixu v označení stovek v podobě thess.-boiót. *-κάτιοι* – proti ión.-att. a lesb. *-κόσιοι* a vedle ark. *-κάσιοι*;
4. sigmatické futurum a aorist sloves na *-ζω* (příp. *-ττω*), se zakončením na *-ξω*, *-ξα*, např. v podobě thess. *ψαφίξασθαι* = att. *ψηφίσασθαι* nebo boiót. *έκομιξάμεθα* = att. *έκομισάμεθα* či boiót. *έπεσκεύαξε* = att. *έπεσκεύασε*; ale v některých boiótských lokalitách se často dávala přednost *ττ-*oným aoristům typu *κομιπτάμενοι* = att. *κομισάμενοι*; *έψαφίττατο* = att. *έψηφίσατο*; *κατασκευάττη* (inf.) = att. *κατασκευάσαι*; *άπολογίττασθη* (inf.) = att. *άπολογίσασθαι* (thessalsko-boiótské zakončení na *-ξω*, *-ξα* má paralely v mnoha západořeckých dialektech a bývá pokládáno za morfologický útvar západořeckého původu);
5. západořecké (a boiót., pamf. a snad původně i thessalské) *ιαρός*, které bylo později v thess. vytlačeno attickým *ιερός* pod vlivem šířící se helénistické koiné;
6. zachování předložky *έν* + ak. – na rozdíl od inovačního attického *εις* + ak. ve významu předložky „do“: viz thess. *έν στάλλας* = att. *εις στήλας* (platí pro thess., boiót. i pro severozáp. dialekty, a v podobě *ιν* + ak. i pro ark.-kyp.);
7. souhláskové spojení *στ*, jež bylo „severozápadního“ nářečního původu, proniklo časem místo *σθ* do boiót. a thess., ale rovněž i do élej., ark. a některých dalších nářečí;
8. předložka *παρά* + ak. ve významu „u, s“ („severozápadní rys“ v thess. a boiót.) = att. *παρά* + dat. (viz C 22).

C. Thessalské rysy společné s různými jinými dialekty

1. *ε* se před vokály, zvl. před *a*, *o* a před *nazálou*, mění v *ι* (je to doloženo zejména v boiót., ark.-kyp., ale i v západořeckých nářečích); podobně se tu objevuje změna *α* > *ο* před *nazálou* (jako v lesb.) a rovněž *ο* > *υ* (jako v lesb., ark.-kyp. a pamf.);

2. -ρο- je doloženo místo -ρα-, podobně jako v lesb. a boiót.: πετρο- = att. τετρα-; doklady však nacházíme i v ark.-kyp.;
3. thessalské primární dlouhé $\bar{e}$, $\bar{o}$ se neliší od sekundárního $\bar{e}$, $\bar{o}$; obě dvojice jsou zavřené a k jejich zapisování se používá digrafů ει, ου (= $\bar{e}$, $\bar{o}$); u ει je tu shoda s boiótštinou (srov. níže Boiótština, sub D 1);
4. koncové -αι, -ωι, -ηι se v Thessalii již od 5. stol. př. Kr. (v podstatě jako později na Lesbu, příp. i jinde) zjednodušuje v -ᾶ, -ου (místo ω), -ει (místo η);
5. předložka ἐξ se před souhláskou mění v pouhé ἐς: ἐσγόνοις = att. ἐκγόνοις (kromě thess. je jev doložen i v boiót., ark. a krét.);
6. thessalské souhláskové skupiny *nazála* nebo *likvida* + *s* (či naopak) nebo + *j* se mění podobně jako v lesb. v gemináty: thess. ἐμμί = att. εἰμί, thess. χελίας = att. χιλίας, thess. παρ ἄμμέ = att. παρ' ἡμᾶς, thess. κρεννέμεν = att. κρῖνειν (viz výše 4.1. Lesbítina, sub C 4 a 9, na str. 88);
7. souhlásková skupina -νσ- uprostřed slova se zachovává, -νς na konci slova ztrácí souhlásku v bez náhradního dlooužení: πάνσα = att. πᾶσα; τὸς ταγός = att. τοὺς ταγούς; typ πάνσα je doložen kromě thessalštiny i v ark., stř. krét., argol. a typ τὸς ταγός rovněž v ark., stř. krét., thér., kyrén. a v nářečí z ostrova Kóu; o typu τὸς ταγός viz níže sub C 16;
8. na předělu slov probíhá asimilace π + τ > ττ, např. ἀτ τᾶς = att. ἀπὸ τῆς (podobně např. v krét.);
9. vedle πόλις se objevují i odvozeniny od πτόλις (srov. u Hom. a ojedinele i jinde);
10. psilosis je častá v thessalském členu určitém (porůznu to platí i o jiných nářečích);
11. znak ϝ zůstává na začátku thessalských slov v užívání až zhruba do roku 400 př. Kr.; potom je už doložen poměrně zřídka, nicméně mimo jiné v pozoruhodném akuz. tvaru Ἀφίδαν „Hádés“;
12. *dj*, *gj* > δδ je v thessalštině problematické; doloženo je však v boiót., krét., lak., ale i v rhod. (např. Δεύς místo Ζεύς) a v meg. (u Aristofana) – na rozdíl od ión.-att. ζ, vyslovovaného tam asi jako *z(d)* a zachycovaného např. i na ostrově Lesbu alfabetickým digrafem σ + δ;
13. nom. pl. určitého členu se v Pelasgiótidě nachází v podobě oí, avšak ve Farsálu (v Thessaliótidě) v západořecké a boiótské formě τοί;
14. tzv. aiolský gen. sing. mask. 1. dekl. na -ᾶο, příp. na -ᾶ, je sice v thessalštině poměrně řídko doložen, má však doklady jak u Hom. a v boiótštině, tak občas i v západořeckých nářečích;
15. gen. pl. 1. dekl. má v thess. podobu -ᾶουν nebo -ᾶν (viz např. τᾶν κοινάουν = att. τῶν κοινῶν), přičemž boiótština má -ᾶων nebo -ᾶν, zatímco lesb., arkad. a západořecká nářečí mají vesměs jen -ᾶν (proti att. -ῶν a ión. -έων, -ῶν);
16. ak. pl. 1. a 2. dekl. končí na -ανς > -ας, -ονς > -ος (viz výše sub C 7); kromě thessalštiny to platí i o ark., stř. krét., thér., kyrén. a o dialektu užívaném na ostrově Kóu (proti att. -ᾶς, -ους);

17. dat. pl. 3. dekl. -εσσι: πάντεσσι (jako v lesb. a boiót.); později se však v thess. objevuje i „severozápadní“ přípona -οις;
18. thessalské βασιλεύς, gen. -εῖος atd., s obdobnými paralelami i v boiót. (na rozdíl od attického genitivu -έως, íónského -ῆος apod.);
19. athematická flexe u stažených sloves (jako v lesb. a ark.-kyp.); srov. např. thess. στραταγέντος = att. στρατηγοῦντος;
20. výskyt thessalského inf. préz. na -μεν i u sloves thematických je omezen na Pelasgiótidu, kdežto v Thessaliótidě je u nich doloženo pouze -ην/-ειν (-μεν se však mimo Pelasgiótidu vyskytuje i v boiót., u Hom. a v krét.);
21. part. perf. akt. na -οντ- jako v lesb. a boiót.;
22. předložka παρὰ + ak. ve významu „u, s“ („severozápadní rys“ v thess. a boiót., viz výše sub B 8);
23. vlastní jména zakončená na -κλέας (v thess., boiót. a sz. nářečích) – proti att. -κλέης;
24. φοικιάτας (thess., loker., ark.) – proti att. οἰκέτης.

D. Rysy specificky thessalské (s určitými, často spíše izolovanými přesahy, hlavně do boiót., příp. lesb.)

1. Thess. ει, ου (zavřené $\bar{\epsilon}$, $\bar{\omicron}$) často odpovídá attické grafice η, ω (otevřenému $\bar{\epsilon}$, $\bar{\omicron}$): ἀγορανομέντων τοῦν ταγοῦν πάντων = att. ἀγορανομούντων τῶν ταγῶν πάντων; τοῖ βασιλείος = íón. τοῦ βασιλῆος, att. τοῦ βασιλέως; $\bar{\epsilon}$ je psáno již v 5. stol. př. Kr. jako ει, kdežto $\bar{\omicron}$ jako ου: srov. ὀνέθεικε = att. ἀνέθηκε; ἔδουκε = att. ἔδωκε; řecké αι > thess. ει (= $\bar{\epsilon}$ zavřené): ἐψάφισται = att. ἐψήφισται (3. os. sg. ind. perf. med.);
2. častá je souhlásková geminace, jen zčásti související se zánikem (či redukcí) hlásky *i, j* před vokálem: srov. πόλλιος, ἰδδιάν, ἐξξανακάδῃν = att. ἐξαναγκάζειν; κύρρον = att. κύριον;
3. labioveláry se před $\bar{\epsilon}$ mění v labiály jako v lesb. (a v boiót.): πέτταρες = att. τέτταρες; πέμπε = att. πέντε; Βελφαῖο = Δελφαίου; Πετθαλοί a Φετθαλοί = Θετταλοί;
4. v thessalštině je doložena původní, tj. západořecká forma sufixu -τι (podobně jako v boiót.): srov. zvl. thess. 3. osobu pl. -ντι/-νθι, jejíž τι-ová složka se naopak v íón.-att. asibiluje v koncové -σι; srov. i thess. ἴκατι (nebo ἰκάδι) proti att. εἴκοσι;
5. počáteční *h-* je v thess. zachováno, na rozdíl od lesb. tu není doložena všeobecná psilosis (ale srov. výše C 10);
6. gen. sg. 2. dekl. na -οιο (běžný u Homéra) se krátí v -οι (doloženo zvl. v Pelasgiótidě): srov. např. τοῖ χρόνοι = att. τοῦ χρόνου; v Thessaliótidě končí tento genitiv, stejně jako v Attice, na -ῶ/-ου;
7. ukazovací zájmena v Pelasgiótidě: τότε = att. τότε; τάνε = att. τότε; v Thessaliótidě je však doloženo τότε;
8. tázací zájmeno κίς v Pelasgiótidě – na rozdíl od att. τίς, dosvědčeného v Thessaliótidě;

9. patronymická adjektiva na -ιο- jako v lesb. a boiót. (později vytlačována genitivem osoby);
10. thessalské skloňování číslovky δύο: ak. pl. δύας;
11. v slovesném tvaru 3. os. pl. akt. se koncové -ντι (viz D 4) mění v -νθι: srov. ὑπάρχονθι = att. ὑπάρχουσι; a podobně se „aspirují“ i jiné koncovky, jako ἐγένονθο = att. ἐγένοντο; βέλλουνθειν = att. βούλωνται (3. os. pl. konj. med.); srov. i infinitiv -σθειν = att. -σθαι (srov. i níže sub D 14, 16, 17; viz podobné doklady porůznu i v boiót.);
12. apokopé předložek je v thessalštině častější než v jiných dialektech: κάτ, πάρ, πέρ, πότη, ἀπ, ἐπ, ὄν, ὑπ;
13. různé thessalské předložky, spojky a příslovce: διέ = att. διά; ὄπει, ὄπειδεί = att. ἐπεί, ἐπειδή; μέσ, μέσποδι „až do“; τᾶμον „tehdy, teď“; μά = att. δέ;
14. βέλλομαι = att. βούλομαι; od tohoto slovesa je tvořena např. i 3. os. sg. konj. med. βέλλεται = att. βούληται (Lárisa); srov. výše D 11;
15. tvar 3. os. pl. ind. aor. akt. ἐδούκαεμ = att. ἔδοσαν (srov. i fócké ἐδώκαιν);
16. tvar 3. os. pl. ind. préz. med. ἐφάνργενθειν (od ἀνργέω = αἰρέω) = att. ἐφαιροῦνται (Lárisa), srov. výše D 11;
17. inf. med. končí na -σθειν, -στειν = att. -σθαι (diftong αι v koncové slabice se zde úží v ει /= dlouhé ε zavřeně/, viz výše sub D 1 a D 11; na sám konec se pak připojuje souhláska v analogicky podle inf. akt. na -ειν); srov. i inf. aor. med. ψαφίξασθειν = att. ψηφίσασθαι; inf. perf. med. δεδόσθειν (Lárisa) = att. δεδόσθαι a inf. fut. pas. ἐξεργασθείσεσθειν (Lárisa) = att. ἐξεργασθήσεσθαι;
18. ἔνσα (part. préz. od εἶμι) = att. οὔσα;
19. πεστάντες = att. περι-στάντες;
20. vlastní jména: Λασαῖος = att. Λαρισαῖος; Ἄπλουν = att. Ἀπόλλων; Πετθαλός = att. Θεσσαλός;
21. lexikálně-sémantické zvláštnosti: δαύχνα = att. δάφνη „vaníček“; κίων „sloup“ – slovo je tu často užíváno namísto στάλλα (= att. στήλη) „sloup, náhrobek“; λίθιος = att. λίθινος „kamenný“; λιμήν „tržiště“ na rozdíl od ἀγορά „sněm“; ὀνάλουμα = att. ἀνάλωμα „výdaje, náklady“; ὀστροφά = att. ἀναστροφή „obrat, návrat“; σπόλος „kůl“; ταγός je název vysokého úředníka obce;
22. γίνυμαι (thess. i boiót.) = att. γίγνομαι;
23. μά = δέ: srov. protiklad τὰμ μὲν ἱαν... τὰμ μὰ ἄλλαν... „jednu – druhou“.

Obecně: Starořecká Thessalie bývá z nářečního hlediska členěna na:

– východnější Pelasgiótidu (Lárisa, Krannón, Falanna) se zdůrazněním staroaiolských nářečních rysů (např. gen. sg. 2. dekl. na -οιο, -οι, dat. pl. 3. dekl. na -εσσι, tázací zájmeno κίς, infinitiv préz. akt. na -μεν u thematických sloves apod.)

– a západnější Thessaliótidu (Farsálos, Kierion), hlavně se dvěma zvláštními rysy:
 a) s gen. sg. 2. dekl. na -ω, -ου, nikoli -οι,
 b) s thematickým inf. préz. na -ην, -ειν, nikoli -μεν,
 a s několika dalšími zvláštnostmi, např. s tázacím zájmenem τίς, s dat. pl. s-kmenů na -σι, nikoli na -εσσι, nebo s nestaženým gen. sg. u *a*-ových maskulin na -ᾶο namísto patronymika. Některé další části starověké Thessalie (Histiaiótis, Perrhaibia, Magnésia, Fthiótis) jsou však téměř bez nápisů nebo s nápisnými doklady velmi pozdními, a tedy s jazykovými rysy pro thessalštinu málo relevantními.

Pozn.: O thessalštině srov. zvl. García-Ramón, J. L. 1978, 1988.

NÁPISNÉ DOKLADY

76. THES *Datece a lokalita:* V. stol. př. Kr., okolí Lárissy (Pelasgiótis)
Popis: dedikace darovaného předmětu Apollónovi (3 ř.)
Bibliografie: IG IX 2, 1027; Schwyzer 597; ^[4]Buck 30; Egea 26b

Ἄπλωι Λεσχα[ί]ῶ[ι] | Ἀριστιῶν ὀνέθεκε κοὶ συνδαυχναφόροι. |
 Πρόνος ἐργάξατο.

Apollónovi Leschejskému věnoval Aristión a jeho druhové „nosiči (dodavatelé?) vavříků“. Pronos to zhotovil.

Jaz.: Ἄπλωι = Ἀπόλλωνι; ὀν-έθεκε = ἄν-έθηκε; κοὶ = καὶ οἱ (tzv. krásis „směšování“); δαυχ- = att. δάφνη „vavřík“.

77. THES *Datece a lokalita:* V. stol. př. Kr., Lárissa (Pelasgiótis)
Popis: dedikace na pohřební stéle (1 ř.)
Bibliografie: IG IX 2, 662; Schwyzer 584; ^[4]Buck 29a

Πολυξεναία ἔμμι.

Jsem Polyxenina (stéla).

Jaz.: Πολυξεναία (přivlastňovací adjektivum v ženském rodě od ženského jména Πολυξενα); ἔμμι (typicky thessalská geminace nazály místo staršího *εσμι = att. εἶμι).

78. THES *Datece a lokalita:* konec IV. stol. př. Kr., Krannón (Pelasgiótis)
Popis: usnesení o proxenii pro Filúna z Mátropole (27 ř.)
Bibliografie: Buck 34; ^[4]Bottin 37b

1. [στρατα]γέντος τοῦν Πε[τθαλοῦν
2. Λίοντος] Παυσανιαίοι Ματροπολ[ίτα,

3. ταγεύ]ντων Σιλάνοι Ἀστο[μαχείοι,
4. Φίλ]ουνοσ Ἀντιγενείοι, Γεν[νάοι Ἀσ-
5. στον]οείοι, Γεννάοι Αἰσχυλ[είοι, –
6. – – Κ]αλλισθενείοι, ταμιε[υόντων –
7. – – Ἀ]ντιγονείοι, Φείδουνοσ Εὐ[δοξείοι,
8. – οσ Ἀντιγενείοι λέξαντο[ς· ἐπειδεῖ
9. Λί]ουν Πausανίαιο[ς] Ματροπ[ολίτας]
10. διετέ]λει εὐεργετῆσ τὸ κοινὸν [τᾶσ
11. πόλι]οσ ἔν τε τοῖσ πρότερο[ν χρόνοισ
12. καὶ ἐ]ν τᾶ ἀρχᾶ τᾶ ἑαυτοῖ καὶ κ[οινᾶ τᾶ πόλι κ]-
13. αὶ καθ' ἰδδίαν ἀν τοῦ χρεῖαν [ἔχο-
14. ντι, ἔδο]ξε τοῦ κοινου τᾶσ πόλιος [ἐπαι-
15. νέσαι] Λίοντα ἐτ τᾶ προανγρέ[σι, τὰν
16. ἔχει καὶ π]ὸτ τὰν πόλιν καὶ πὸ[θ ἕκαστον
17. τοῦν] πολιτάουν καὶ δεδόσ[θαι αὐ-
18. τοῦ] κα(ὶ) τοῖσ ἐσγόνοισ ἀτ[έλειαν πάντων
19. καὶ] ἀσυλίαν καὶ ἰσοτιμίαν, καὶ [πάντα
20. τὰ λοι]πὰ αὐτου ὑπαρχέμεν τίμια [ὅσσα
21. καὶ] τοῖσ λοιποῖσ προξένιοισ καὶ [φροντίσαι
22. τὸν] ταμ[ί]αν Φείδουνα Εὐδόξει[ον, οὓσ κε
23. ἀτ τᾶσ] τοῦν ταγοῦν γνούμασ [τόνε τὸ
24. ψάφισμ]α ὀνγραφεῖ ἐν κίονα λιθίν[αν
25. καὶ τ]ε[θεῖ] ἀκροῦν ἐν τοῖσ ἱαρουτοῖσ, [τὸ
26. μὰ ὀ]νάλουμα τὸ γενόμενον [ἐν τάνε
27. ἐγγραφέ]μεν ἐν τοῖσ λόγοισ τᾶ[ς πόλιος].

Za stratéga Thessalanů Lionta, syna Pausania z Mátropole, za (úřadování) S. A., F. A., G. A., G. A., ... K. jakožto tagů, za pokladníků... A., F. E., ... poté, co Antigeneios podal (tento) návrh: Poněvadž Liún, syn Pausania z Mátropole, konal bez přestání dobrodiní pro městské společenství, ať v minulých dobách, tak i za vykonávání svého úřadu, (a to) jak ve prospěch celé obce, tak soukromě vždy ve prospěch toho, kdo něco potřeboval, rozhodlo se městské společenství vyslovit Liontovi pochvalu za dobré skutky, prokazované obci i každému z občanů jednotlivě, a udělit jemu i jeho potomkům prominutí daní (ateleia), osobní nedotknutelnost (asyliá), rovnost privilegií (isotimiá), (a) aby se mu dostávalo všech dalších čestných uznání, tak jako všem ostatním proxenům; pokladník Feidún Eudoxeios nechť se postará, aby bylo na základě rozhodnutí tagů toto usnesení vyryto na kamenný sloup a vztyčeno na posvátném místě; náklad k tomu potřebný je pak třeba zapsat do obecních účtů.

Pozn.: Usnesení o proxenii pro Lionta (= Leonta) z Mátropole.

Jaz.: 1. στραταγέντος = στρατηγούντος (gen. partic.), srov. στρατηγέω „jsem stratégos, velitel vojska“, podobně ταγεύω „zastávám úřad taga“; τοῦν Πετθαλοῦν = τῶν Θεσσαλῶν (gen. pl.); 8. ἐπειδεί = ἐπειδή; 10. εὐεργετῆς < *εὐεργετενς (nom. partic. od εὐεργέτημι „činím dobrodíní“); τᾶς πόλιος = τῆς πόλεως (gen. sg.); 12. ἐν τᾷ ἀρχᾷ τᾷ ἑαυτοῖ = ἐν τῇ ἀρχῇ τῇ ἑαυτοῦ (dat. sg.); 13. καθ’ ἰδίαν ἀν = κατ’ ἰδίαν ἀνί „soukromě vždy“; 15. ἐτ τᾷ προανγρέσι = ἐπὶ τῇ προαιρέσει (apokoré a asimilace) „za (dobré) činnění, za dobré skutky“ (srov. thess. ἀ(ν)γρέω, att. αἰρέω „jíám“, ale i „konám“); τὰν ἔχει = ἦν ἔχει; 16. πὸτ τὰν πόλιν = πρὸς τὴν πόλιν; 17. τοῦν πολιτάουν = τῶν πολιτῶν (gen. pl.); αὐτοῦ = αὐτῷ (dat. sg.); 18. πάντων = πάντων (gen. pl.); 20. ὑπαρχέμεν = ὑπάρχειν (inf.); 22. κε = ἄν; 23. ἀτ τᾶς τοῦν ταγοῦν γνούμας = ἀπὸ τῆς τῶν ταγῶν γνώμης „(aby bylo) na základě rozhodnutí tagů...“; τότε τὸ ψάφισμα ὄνγραφεῖ (konj. aor. pas.) = τότε τὸ ψήφισμα ἀναγραφή „toto rozhodnutí (aby bylo) napsáno“; 24. ἐν κίονα λιθίναν = εἰς κίονα λιθίνην „na kamenný sloup“; 25. καὶ τεθεῖ ἄκρουν ἐν τοῖς ἰαρουτοῖς = καὶ τεθεῖ ἄκρων... „a aby bylo vztyčeno (na posvátném místě)“; 26. ὀνάλουμα = ἀνάλωμα „náklad“; τάνε = τάδε; 27. ἐγγραφέμεν = ἐγγράφειν (inf.).

79. THES *Datace a lokalita:* 214 πρ. Kr., Lárissa (Pelagiótis)

Popis: dekret města s dopisem Filippa V. Makedonského (1.–17. z 92 ř.)

Bibliografie: IG IX 2, 517; Schwyzer 590; [Ⓜ]Buck 32; Bottin 38

[Ταγ]εύντων Ἀναγκίπποι Πετθαλείοι, Ἀριστονόοι Εὐνομείοι, Ἐπιγένης Ἰασονεῖοι, Εὐδίκο[ι] Ἀδα]μαντεῖοι, Ἀλεξία Κλεαρχεῖοι, γυμνασιαρχέντος Ἀλεύα Δαμοσθενεῖοι· Φιλίπποι τοῖ βασιλεῖος ἐπιστολὰν ἀ[[π]υστέλλαντος πὸτ τὸς ταγὸς καὶ τὰν πόλιν τὰν ὑπογεγραμμένην·

«βασιλεὺς Φίλιππος Λαρισαίων τοῖς ταγοῖς καὶ τῇ πόλει χαίρειν· Πετραῖος καὶ Ἀνάγκιππος καὶ Ἀριστόνους ὡς ἀπὸ τῆς πρεσβείας
5 ἐγένοντο. || ἐνεφάνιζόν μοι ὅτι καὶ ἡ ὑμετέρα πόλις διὰ τοὺς πολέμους προσδεῖται πλεόνων οἰκητῶν· ἕως ἂν οὖν καὶ ἐτέρους ἐπινοήσωμεν ἀξίους τοῦ παρ’ ὑμῖν πολιτεύματος, ἐπὶ τοῦ παρόντος κρίνω ψηφίσασθαι ὑμᾶς ὅπως τοῖς κατοικοῦσιν παρ’ ὑμῖν Θεσσαλῶν ἢ τῶν ἄλλων Ἑλλήνων δοθῇ πολιτεία. τούτου γὰρ συντελεσθέντος καὶ συνμεινάντων πάντων διὰ τὰ φιλάνθρωπα πέπεισμαι ἕτερά τε πο[λ]λὰ τῶν χρησίμων ἔσσεσθαι καὶ ἐμοὶ καὶ τῇ πόλει καὶ τὴν|χώραν μᾶλλον ἐξεργασθήσεσθαι. ἔτους β’ Ὑπερβερεταίου κα’.»

10 ψαφισμένης τᾶς πόλιος ψάφισμα || τὸ ὑπογεγραμμένον· «Πανάμμοι τᾷ ἕκτα ἐπὶ ἰκάδι συνκλεῖτος γενομένης, ἀγορανομέων τοῦν ταγοῦν πάντων· Φιλίπποι τοῖ βασιλεῖος γράμματα πέμψαντος πὸτ τὸς ταγὸς καὶ τὰν πόλιν διὲ κί Πετραῖος καὶ Ἀνάγκιππος | καὶ Ἀριστόνοος, οὗς ἀτ τᾶς πρεσβείας ἐγένονθο, ἐνεφανίσσοεν αὐτοῦ, πὸκ κί καὶ ἄ ἀμμέουν πόλις διὲ τὸς πολέμος πο|τεδέετο πλειόνου τοῦν

κατοικεῖσόντων· μέσποδί κε οὖν καὶ ἕτερος ἐπινοεῖσουμεν ἄξιος
 τοῖ πα[ρ] ἀμμέ|πολιτεύματος, ἔτ τοῖ παρεόντος κρεννέμεν
 ψαφίξασθαι ἀμμέ ο(ύ)ς κε τοῖς κατοικέντεσσι παρ ἀμμέ
 15 Πετθ[α]λλοῦν καὶ τοῦν ἄλλουν Ἑλλάνουν δοθεὶ ἅ πολιτεία·
 τοῖνεος γὰρ συντελεσθέντος καὶ συνμεννάντων πάν|των διὰ τὰ
 φιλάνθρωπα πεπεῖσται ἄλλα τε πολλὰ τοῦν χρεισίμου
 ἔσσεσθαι καὶ εὐτοῦ καὶ τᾶ πόλι καὶ|τὰν χούραν μᾶλλον
 ἔξεργασθείσεσθαι·

Když vykonávali úřad tagů Anankippos, syn Petthalův, A. E., E. I., E. A., A. K. a když byl gymnasiarchem A. D., král Filippos poslal tagům a obci dopis tohoto znění (v *originále nápisu se místy nachází vysoce charakteristická kumulace genitivů absolutních*):

„Král Filippos posílá pozdrav tagům v Lárise i (tamní) obci. Když se Petraios, Anankippos a Aristonous zhostili své diplomatické cesty, vysvětlili mi, že i vaše město má kvůli válečným událostem zapotřebí zvýšit počet obyvatel; dokud tedy neuznáme i jiné (osoby) za hodné, aby získali u vás občanské právo, v této současné situaci soudím, abyste se usnesli udělit občanské právo u vás bydlícím Thessalům nebo (vůbec všem) ostatním Řekům. Splní-li se to a všichni budou společně žít ve svornosti, jsem přesvědčen, že i mnohé jiné z prospěšných výhod vyplnou z toho pro mne samého i pro obec a že (celá) země bude zvelebena. V roce druhém, 21. dne měsíce Hyperberetaia.“

Na základě hlasování v obecním shromáždění (bylo přijato) usnesení tohoto znění: „V 26. dni měsíce Pannamu se uskutečnil sněm za účasti všech tagů na řádném jednání; král Filippos poslal (poté) tagům a obci dopis (se sdělením), že mu Petraios, Anankippos a Aristonous, poté co se zhostili své diplomatické cesty, vysvětlili, proč má i naše obec kvůli válečným událostem zapotřebí zvýšit počet obyvatel, kteří tu chtějí bydlet; dokud prý totiž neuznáme i jiné (osoby) za hodné, aby získali u nás občanské právo, je třeba v této současné situaci zařídít, abychom se usnesli udělit občanské právo u nás bydlícím Thessalům i ostatním Řekům. Splní-li se to a všichni budou společně pobývat ve svornosti, buďmež přesvědčení o tom, že i mnohé jiné z prospěšných výhod vyplnou z toho pro něho samého (tj. pro krále) i pro obec a že (celá) země bude zvelebena.“

Pozn.: Dvě usnesení z Lárissy, psaná v místní pelagiótidské thessalštině (zde srov. pouze vybraný úsek v ř. 10–17) a proložená dvěma dopisy Filipa V. Makedonského v helénistické koiné (srovnej zde otištěný první dopis v ř. 5–9), poskytují v této své písemné podobě jedinečnou možnost vzájemně konfrontovat oba použité dialekty (viz níže). Dodejme, že Thessalie byla tehdy nominálně nezávislá, ale *de facto* podřízená makedonskému králi.

Jaz.: Text řádků 9–17, který je na nápise v thessalštině, by v attičtině zněl asi takto: ψηφισαμένης τῆς πόλεως ψήφισμα τὸ ὑπογεγραμμένον· Πανάμμου τῆ ἕκτη ἐπὶ ἰκάδι συγκλειτος (gen. sg. od fem. *συν-κλεις „shromáždění“) γενομένης (gen. abs.) ἀγορα-

νομούντων τῶν ταγῶν πάντων (gen. abs.): Φιλίππου τοῦ βασιλέως γράμματα πέμψαντος πρὸς τοὺς ταγοὺς καὶ τὴν πόλιν (další gen. abs.), διὰ τὶ Πετραῖος καὶ Ανάγκιππος καὶ Αριστόνους, ὡς ἀπὸ τῆς πρεσβείας ἐγένοντο, ἐνεφάνιζον αὐτῶ, πρὸς τι καὶ ἡ ἡμῶν πόλις διὰ τοὺς πολέμους προσδεῖτο πλε(ί)ονων τῶν κατοικησόντων· ἕως ἂν οὖν καὶ ἑτέρους ἐπινοήσομεν ἀξιούς τοῦ παρὰ ἡμᾶς πολιτεύματος, ἐπὶ τοῦ παρόντος κρίνειν ψηφίσασθαι ἡμᾶς, ὡς ἂν τοῖς κατοικήσουσι παρὰ ἡμᾶς Θεσσαλῶν καὶ τῶν ἄλλων Ἑλλήνων δοθῇ ἡ πολιτεία· τούτου γὰρ συντελεσθέντος καὶ συνμεινάντων πάντων διὰ τὰ φιλάνθρωπα, πεπεισθαι (infinitiv rozkazovací/vybízecí) ἄλλα τε πολλὰ τῶν χρησίων ἐσεσθαι καὶ ἑαυτῶ καὶ τῇ πόλει καὶ τὴν χώραν μᾶλλον ἐξεργασθῆσθαι.

80. THES *Datace a lokalita:* III. stol. př. Kr., Krannón (Pelasijský území)

Popis: udělení občanství (13 ř.)

Bibliografie: IG IX 2, 458; Schwyzer 577; ¹¹Egea 27

- Θιός· τύχαν ἀγαθάν. | Ἄ πόλις ἄ Κρανουν|ν(ί)ο(υ)ν ἔδουκε
 5 Ἀρχαρέ|τα Λεπτιναία Καλυδο|υνία πολιτείαν καὶ ἔν|κ|τασιν
 κατάπερ κοὶ ἄλλοι | Κ|ραννούνιοι καὶ φυλᾶ|ς | ἔμ|μεν τᾶς κε
 10 δε|ίλη|τα|ι. Εἴλετο ἔμμεν Ἄ|[γε]λάουν· ταγευόν | [του]ν Φεΐδουνο
 Παυ|[σου]νεΐοιο, Ναύτα Φα|[λακρε]ΐοιο.

Bůh; šťastné pořízení. Obec Kranúnských darovala Archaretě, dceři Leptina z Kalydónu, právo občanské i pozemek, aby se stejně jako ostatní Kranúnští stala příslušnicí té fýly, kterou by si přála. Vybrala si zařazení do fýly Agelaů. Za úřadujících tagů Feidúna, syna Pausúnova, a Nauty, syna Falakrova.

Jaz.: Na nápisě se nachází řada běžných neatticismů a specifických thessalismů (α místo η: τύχαν, ἀγαθάν aj.; ου místo ω: ἔδουκε, ταγευόντων, Ἀγελάουν aj.; gen. sg. o-kmenů na -οιο: Φαλακρεΐοιο). Mimo tyto charakteristické rysy thessalštiny viz dále zvláště následující jevy: 1. θιός = θεός; 3. Ἀρχαρέτα Λεπτιναία Καλυδουνία (dat. sg.); 5. ἔνκτασιν = ἔγκτησιν „majetek na cizí půdě“; 6. κατάπερ κοὶ ἄλλοι = καθάπερ καὶ (krásis) οἱ ἄλλοι; 7. φυλᾶς (gen. sg.) ἔμμεν < *ἔσ-μεν = att. φυλῆς εἶναι (inf.) „být příslušnicí fýly“; 8. τᾶς κε δειλήται = ἦς ἂν βούληται (konj.) „kterou by si přála“; 12. Παυσου-νεΐοιο, Φαλακρεΐοιο (gen. patronymika).

81. THES *Datace a lokalita:* 550 př. Kr., Orminion nebo Methóné (Magnésia)

Popis: stéla (3 ř.)

Bibliografie: ¹¹Guarducci 1967, Tess. 1; Jeffery, pl. 11, 2; Egea 25

Ἄνδροκύδης ἔρρουσε| Ῥόλουρος δικαστορεύδων | ἔτευξε ὁ Παισιάδας
 τὸ τέγος.

Androkydés vyrýl? (nápis); Kolúros, syn Pasiúv, dal jako soudce zbudovat „střechu“.

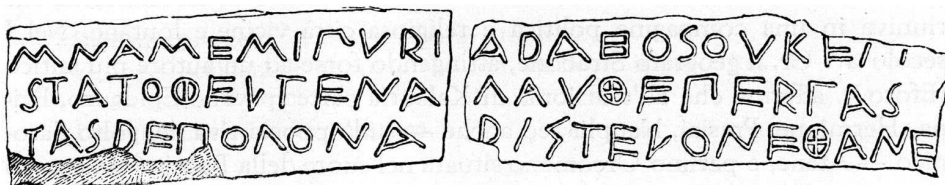
Pozn.: Jiný výklad slova ἔρρουσε odpovídá českému slovesnému tvaru „schválil“. V tom případě by překlad celého nápisu zněl asi takto: „Androkydés schválil (stavbu); Kolúros, syn Paisiúv, dal jako soudce zbudovat střechu.“

Jaz.: Nápis je psán ve staré thessalské abecedě; Παισιάδας je patronymikon: „Paisiovec“.

82. THES *Datace a lokalita:* 1. čtvrtina V. stol. př. Kr., v blízkosti obce Kierion (Thessaliótis)

Popis: báze pohřební stély ve dvou kusech (1–3 ř.)

Bibliografie: IG IX 2, 270; Schwyzer 561; [□]Guarducci 1967, Tess. 2; Egea 29

Obr. 29. Báze pohřební stély v blízkosti obce Kierion (1. čtvrtina 5. stol. př. Kr.).

μνᾶμ' ἔμι Πυρ[ρ]ιάδα· ἡὸς οὐκ ἔ[π]ιστατο φεύγῃν
ἀλ[λ'] αὐθε πέρ γᾶς | τᾶσδε πολ[λ]ὸν ἀριστεύων ἔθανε.

Jsem pomník Pyrriada, který nedovedl prchat,
ale jenž naopak za tuto zemi zemřel, nadmíru vynikaje (v boji).

Jaz.: 1. μνᾶμα = μνήμα; Πυρριάδα = ἰόν. Πυρριάδεω, att. Πυριάδου (gen. sg.); 2. φεύγῃν = φεύγειν (inf.); πέρ γᾶς τᾶσδε = περὶ τῆσδε γῆς.

83. THES *Datace a lokalita:* V. stol. př. Kr., Thétónion nedaleko Kieria (Thessaliótis)

Popis: čestný dekret (10 ř.)

Bibliografie: IG IX 2, 257; Schwyzer 557; [□]Buck 35; Egea 28

-ἔς ὑλῶρέοντος Φιλονικό υἱος. |
Θετόνιοι ἔδῶκαν Σῶταιροῖ τῷ Κορινθίῳ κἀντοῖ καὶ γένει καὶ
5 φιλικιάταις καὶ χρέμασιν ἀσυλίῃ|αν κἀτέλειαν κῆϋφεργέταν
ἐ|ποίησαν κῆν ταγᾶ κῆν ἀταγ|ίαι. αἶ τις ταῦτα παρβαῖνοι, τὸν
ταγὸν τὸν ἐπεστάκοντα ἐ|ξξανακάδῃν. τὰ χρυσία καὶ τὰ ||
10 ἀργύρια τῆς Βελφαῖῳ ἀπολ|όμενα ἔσῶσε. Ὅρεσταο Φερεκράτ-

... Thétónijští uštědřili Sótairovi Korintskému, (a to) jak jemu, tak jeho potomstvu – i jeho služebnictvu a pro jeho veškerý majetek – nedotknutelnost a osvobození od daní a prohlásili jej za dobrodince v době míru i ve válce. Pokud by toto usnesení někdo narušil, ať jej předsedající tagos donutí k dodržení (usnesení).

(Sótairos) zachránil ztracené zlato a stříbro z Delf, když Orestás, (syn) Ferekrata, (syna) Filoníkova, zastával úřad hylóra.

Pozn.: Začátek i konec nápisu je narušen; závěrečná slova „-ēs ὑλῶρέοντος Φιλονικῶ υἱός“ byla zřejmě pro nedostatek místa nadepsána nad začátek nápisu.

Jaz.: 1. υἱός (gen. sg.); 2. ἔδῳκαν = ἔδοσαν; 4. φοικιάταις = οἰκιάταις; 5. κατέλειαν = καὶ ἀτέλειαν; κἔυφεργέταν = καὶ εὐεργέτην; 6. κέν ταγᾶ κέν ἀταγίαι = καὶ ἐν ταγῇ καὶ ἐν ἀταγίαι „za úřadování tagů i za jejich neúřadování“, tj. „v míru i ve válce“; 7. αἱ τις ταῦτα παρβαίνοι = εἰ τις ταῦτα παραβαίνοι; τὸν ταγὸν τὸν ἐπεστάκοντα ἐξανακάδῃν = τὸν τάγον τὸν ἐφ-εστηκότα ἐξ-αναγκάζειν (inf. rozkazovací: „nechť /jej/ předsedající tagos donutí“); 9. τὰ χρυσία καὶ τὰ ἀργύρια τῆς Βελφαῖῶ = τὰ χρυσία καὶ τὰ ἀργύρια τὰ ἐξ Δελφαίου (gen. sg. od Βέλφαιον = Δέλφαιον, Δελφοί); v záněru nápisu se objevuje vlastní jméno Φερεκράτ-ēs v nom. sg. namísto očekávaného Φερεκράτ-εος (gen. sg.).

84. THES *Datace a lokalita:* II. stol. př. Kr., Falanna – Perrhaibia
Popis: chrámový dekret (20.–34. z 46 ř.)
Bibliografie: IG IX 2, 1229; Schwyzer 614; ⁴⁴Egea 32

- 20 αὶ μά | [κέ κῖς βέλλ]ε[ιτ]αι τοῦν ἐποικοδομεικόντων ἀ[πίμεν] ἀ[τ
 τ]οῖ ἐποικοῖοι, ἀπίτου λαβούν το[ῖ] | κεράμο[ι κ]αὶ τοῦν ξύλων
 τὰν δαπάναν | [ᾶτ] τᾶς πόλιος, τὰν κε φάσουντι ἄνδρε[ς] τοῦν ||
- 25 [πολ]ιτᾶν ἐξείκοντα, ὁμόσαντες καὶ καρού[σ]αντες· τὸ μὰ λοιπὸν
 οἰκοδόμειμα ἐά[του] μενέμεν· αὶ μά κέ κῖς κατασπάσει | τὸ
 οἰκοδόμειμα, ἀππεισάτου τοῦ θεο[ῦ] | μ]ν[ᾶς] χελλίας· ἐπιμελὲς
- 30 μὰ γενέσθου || τοῖς ταγοῖς τοῖς πῆρ Φιλόλαον Εὐμέν[ει]ον, ὅπους
 τότε τὸ ψάφισμα ὀνγραφὲν ἐ[ν | κί]ο[ν] [α]ν λιθίαν ἀντεθεῖ ἐν τὸ
 τέμει[ν]ος τοῖ Πλούτουος καὶ τᾶς Φερσεφό[νας]...

Chce-li pak někdo ze zakládajících osadníků odejít z osady, nechť odejde, poté co dostane od obce to, co vynaložil na hliněnou střechu a dřevěnou kostru stavby, jestliže sbor 60 mužů z řad občanů vyhlásí a stvrdí pod přísahou příslušný náklad; zbytek stavby nechť však osadník ponechá na místě. Jestliže pak někdo stavbu strhne, ať za to zaplatí božstvu 1000 min. Nechť se postarají tagové v úřadě pod vedením Filoláa, syna Eumenova, aby bylo toto usnesení napsáno na kamenný sloup a uloženo v posvátném okrsku Plútóna a Persefony...

Jaz.: 20. αὶ μά κέ κῖς βέλλεται τοῦν ἐποικοδομεικόντων ἀπίμεν ᾶτ τοῖ ἐποικοῖοι = ἔαν δέ τις βούληται (3. sg. konj.) τῶν ἐπ-οικο-δομηκότων (partic. perf., gen. pl.) ἀπιέναι ἀπὸ τοῦ ἐποικοῖου (gen. sg.); 22. ἀπίτου λαβούν τοῖ κεράμοι καὶ τοῦν ξύλων τὰν δαπάναν ᾶτ τᾶς πόλιος = ἀπ-ίτω (imper. II.) λαβὼν τοῦ κεράμου καὶ τῶν ξύλων τὴν δαπάνην ἀπὸ τῆς πόλεως; 24. τὰν κε φάσουντι ἄνδρες τοῦν πολιτᾶν ἐξείκοντα = ἦν (ak. sg. vztažného zájmena) ἂν φήσωσιν (konj. aor. akt.) ἄνδρες τῶν πολιτῶν ἐξήκοντα; 26. τὸ μὰ (částice „pak“) λοιπὸν οἰκοδόμειμα ἐάτου μενέμεν =

τὸ δὲ λοιπὸν οἰκοδόμημα ἐάτω (imper. II.) μένειν (inf.); 27. αἰ μὰ (částice) κέ κίς κατασπάσει, ἀππεισάτου = ἐάν δέ τις κατασπάσῃ (konj. aor.), ἀποτεισάτω (imper. II. „nechť zaplatí“); 29. ἐπιμελὲς γενέσθου τοῖς τάγοις = ἐπιμελὲς γενέσθω (imper. II.) τοῖς ταγοῖς „starost ať nastane tagům, ať se tagové postarají“; 31. ὅπους τότε τὸ ψάφισμα ὄνγραφὲν ἐν κίοναν λιθίναν ἀντεθεῖ ἐν τὸ τέμενος τοῖ Πλούτουνος καὶ τᾶς Φερσεφόνας = ὅπως τότε τὸ ψήφισμα ἀναγραφὲν (partic. aor. pas. neutr.) εἰς κίονα λιθίνην ἀνα-τεθεῖ (3. sg. konj. aor. pas.) εἰς τὸ τέμενος τοῦ Πλούτωνος καὶ τῆς Περσεφόνης...

4.3. Boiότstina

Boiόtové posunuli během 11. stol. př. Kr. svá sídla o zhruba 200 kilometrů dále na jih z Thessalie podél západních břehů Egejského moře jižním směrem až do dnešní Boiόtie. Smísili se tam se západořeckým obyvatelstvem dórského typu a dostali se do kontaktu s Ióny z Attiky a z ostrova Euboje a boiόtstina takto získala hlavně ve svém samohláskovém vývoji značně progresivní hláskové zabarvení, předznamenávající další vývoj k pozdější helénistické řečtině. Boiόtie byla jednou z řeckých oblastí s náznaky rané umělecké tvorby, tradiční krajinou Múz v pohořích Kithairónu a Helikónu; pocházeli odtamtud velcí básníci Hésiodos (didaktická epika) a Pindaros (sborová lyrika) nebo lyrická básnířka Korinna z Tánagry. Krajina má poměrně bohatou nápisnou dokumentaci hned z období archaického; je odtud doložena celá řada veršovaných nápisů. V řecké kolonizaci se Boiόtie neangažovala; politicky byla významná až v době tzv. thébské hegemonie ve 4. stol. př. Kr.

Poznamenáváme, že thessalština (ani boiόtstina) neprodělaly asibilaci koncového -τι, tj. že si např. v 3. os. pl. podržely tvary typu φέρουντι „oni nesou“, resp. v aspirované podobě s -νθι, a neměnily tyto koncovky v -σι (viz níže sub B 1).

Gramatická charakteristika boiόtstiny

A. Hlavní aiolské nářeční rysy (zvláště rysy lesbicko-thessalsko-boiόtské), viz výše str. 85, sub A 1-8

B. Rysy a jevy od původu západořecké (tj. dórské v širším smyslu slova), doložené v thessalštině a boiόtštině

1. Zachování sufixu -τι v slovesné příponě 3. os. pl. -ντι, tj. např. v tvaru φέρουντι (v thess. i boiόt. zpravidla jako -νθι) – v protikladu k ión.-att. φέρουσι, ark.-kyp. φέρουσι a lesb. φέροισι (dodejme, že -τι je dochováno i v pamfýlštině);
2. zachování téhož sufixu i ve slově (Ϝ)ίκατι (v thess. i boiόt.) – na rozdíl od ión.-att., ark. a lesb. εἴκοσι (v kyp. není zmíněná číslovka doložena a v pamf. má podobu buď Ϝίκατι či φίκατι);
3. zachování téhož sufixu v označení číslovek pro stovky v podobě thess.-boiόt. -κάτιοι – proti ión.-att. a lesb. -κόσιοι a vedle ark. -κάσιοι;

4. sigmatické futurum a aorist sloves na -ζω (příp. -ττω) se zakončením na -ξω, -ξα, např. v podobě thess. ψαφίξασθαι = att. ψηφίσασθαι nebo βοιότ. ἔκομιξάμεθα = att. ἔκομισάμεθα či βοιότ. ἐπεσκεύαξε = att. ἐπεσκεύασε; ale v některých βοιόtských lokalitách se často dávala přednost ττ-ovým aoristům typu κομιττάμενοι = att. κομισάμενοι; ἐψαφίττατο = att. ἐψηφίσατο; κατασκευάττη (inf.) = att. κατασκευάσαι; ἀπολογίτταστη (inf.) = att. ἀπολογίσασθαι (thessalsko-boiόtské zakončení na -ξω, -ξα má paralely v mnoha západořeckých dialektech a bývá pokládáno za morfologický útvar západořeckého původu);
5. západořecké (a βοιόt., pamf., a původně snad i thessalské) ἰαρός, které bylo později v thess. vytlačeno íónsko-attickým ἰερός pod vlivem šířící se helénistické koiné;
6. zachování předložky ἐν + ak. – na rozdíl od inovačního attického εἰς + ak. ve významu předložky „do“: viz thess. ἐν στάλλας = att. εἰς στήλας (platí pro thess. i βοιόt., pro severozáp. dialekty, a rovněž pro ἰν + ak. v ark.-kyp.);
7. souhláskové spojení στ, jež bylo „severozápadního“ nářečního původu, proniklo časem místo σθ i do βοιόt. a thess., resp. do élej., ark. i některých dalších nářečí;
8. předložka παρὰ + ak. ve významu „u, s“ („severozápadní rys“ v thess. a βοιόt.) = att. παρὰ + dat.

C. Boiόtské rysy západořeckého rázu, přesahující jen zřídka do thessalštiny

1. Člen určitý v podobě τοί, *ταί, příp. v grafické podobě τύ, τή, např. βοιόt. τὸ ἰπότη = att. οἱ ἰπότεαι – na rozdíl od íónsko-attického, ale i thessalského οἱ, αἱ, které vzniklo inovací podle nom. sg. ὁ, ἡ. Dodejme však, že τοί je doloženo i u Homéra, obecně v západořeckých nářečích (kromě krétsštiny), a dokonce i ve Farsálu v Thessaliótidě;
2. βοιόt. part. prez. δέιμενος je v βοιόtsštině považováno za „severozápadní rys“ (je hojně doloženo ve fóčtině, ale místy i v lokerštině) – att. však má δεόμενος;
3. podobně je v βοιόtsštině (a zčásti i v thess.) doložena západořecká forma Ἄρταμις (chybí však v krétsštině) – na rozdíl od íónsko-attické podoby Ἄρτεμις, prosazující se porůznu i v západořeckém světě;
4. modální částice κα (forma západořecká a βοιόtská) – na rozdíl od κε (lesb., thess., kyp.) a zejména na rozdíl od ἄν (ión.-att., ark.);
5. temporální adverbia ὄκα, πόκα, τόκα aj. (v západořeckých dialektech a v βοιόtsštině) – na rozdíl od ὅτε, πότε, τότε aj. (zvl. v íón.-att., ark.-kyp.), či od lesb. ὄτα, πότα;
6. západořec. a βοιόt. číslovka παρᾶτος na rozdíl od íón.-att., ark.-kyp., lesb. πρωτος, příp. thessalského προῦτος;
7. západořec. a βοιόt. αὐτεῖ, αὐτῖ – na rozdíl od íón.-att αὐτοῦ atd.

D. Boiótské rysy společné s dalšími dialekty

1. Původně se v boiót. sekundární $\bar{e}$, $\bar{o}$ značilo grafikou η , ω , později se každé boiótské $\bar{e}$ úží a značí se grafikou $\epsilon\iota$, ι (viz níže sub D 4 a zvl. sub F; v $\bar{e}$ -ové rovině je tu shoda s thess., v $\bar{o}$ -ové rovině s ark., élej., krét., lak. /a hérakl./);
2. ϵ se zvl. před vokály α , o mění v ι : $\theta\iota\acute{o}\varsigma$ = att. $\theta\epsilon\acute{o}\varsigma$ (podobně tomu bylo v thess., ark.-kyp. i v některých dalších dialektech);
3. - $\rho\omicron$ - doloženo místo - $\rho\alpha$ -, podobně jako v lesb. a thess.: $\beta\rho\omicron\chi\acute{\upsilon}\varsigma$ = att. $\beta\rho\alpha\chi\acute{\upsilon}\varsigma$;
4. dlouhé $\bar{e}$ bylo zřejmě v boiót. již od konce 4. stol. př. Kr. zásadně psáno digrafem $\epsilon\iota$: např. $\mu\epsilon\acute{\iota}$ = att. $\mu\acute{\eta}$; $\Theta\epsilon\iota\beta\eta\omicron\varsigma$ = att. $\Theta\eta\beta\alpha\acute{\iota}\omicron\varsigma$ (v thess. to platilo již od 5. stol. př. Kr.);
5. výslovnost původního u zůstávala v boiótštině pravděpodobně ještě ve 4. stol. př. Kr. zachována: $\omicron\upsilon\acute{\iota}\omicron\nu$ = att. $\upsilon\acute{\iota}\omicron\nu$; $[\Pi]\omicron\upsilon\theta\acute{\iota}\omega$ = $\Pi\upsilon\theta\acute{\iota}\omicron\upsilon$ (podobné náznaky jsou známy i z jiných dialektů, jako zvláště z eub. a lak., ale snad i z ark.-kyp. a pamf., thess., lesb. či krét.);
6. chronologický vývoj subsystému boiótských vokálů a diftongů lze vyčíst ze sekce F na str. 116;
7. f se na počátku slov a mezi vokály udržuje až do 2. stol. př. Kr., ale nikoli důsledně;
8. labioveláry se před $\check{e}$ mění v labiály (jako v lesb. a thess.);
9. souhláskové skupiny *nazála* nebo *likvida* + s (a opačně), příp. + j , podléhají náhradnímu dloužení, a nikoli geminaci jako v lesb. a thess.; srov. např. boiót. $\eta\mu\acute{\iota}$ > $\epsilon\iota\mu\acute{\iota}$ = att. $\epsilon\iota\mu\acute{\iota}$ – na rozdíl od lesb. $\check{\epsilon}\mu\mu\acute{\iota}$ a thess. $\check{\epsilon}\mu\mu\acute{\iota}$;
10. boiótské - $\tau\tau$ - se shoduje s attičtinou ve výrazech jako $\theta\acute{\alpha}\lambda\alpha\tau\tau\alpha$ – proti $\acute{\iota}\omicron\nu$. $\theta\acute{\alpha}\lambda\alpha\sigma\sigma\alpha$, srov. však dále i $\pi\acute{\epsilon}\tau\tau\alpha\rho\epsilon\varsigma$ (boiót.) = $\tau\acute{\epsilon}\tau\tau\alpha\rho\epsilon\varsigma$ (att.) – proti $\acute{\iota}\omicron\nu$. $\tau\acute{\epsilon}\sigma\sigma\alpha\rho\epsilon\varsigma$ / $\tau\acute{\epsilon}\sigma\sigma\epsilon\rho\epsilon\varsigma$, ark. $\tau\acute{\epsilon}\sigma\sigma\epsilon\rho\epsilon\varsigma$, lesb. $\pi\acute{\epsilon}\sigma\sigma\upsilon\rho\epsilon\varsigma$, $\pi\acute{\epsilon}\sigma\upsilon\rho\alpha$, Hom. $\pi\acute{\iota}\sigma\upsilon\rho\epsilon\varsigma$, thess. $\pi\epsilon\tau\rho\omicron$ -, či proti západořeckému $\tau\acute{\epsilon}\tau(\tau)\omicron\rho\epsilon\varsigma$; ovšem boiótština má geminované $\tau\tau$ i ve výrazech jako $\mu\acute{\epsilon}\tau\tau\omicron\varsigma$, $\acute{\epsilon}\psi\alpha\phi\acute{\iota}\tau\tau\alpha\tau\omicron$ – proti att. $\mu\acute{\epsilon}\sigma\omicron\varsigma$, $\acute{\epsilon}\psi\eta\phi\acute{\iota}\sigma\alpha\tau\omicron$ (geminované $\tau\tau$ tu někdy mívají i další dialekty);
11. boiótština má dále i δ - či - $\delta\delta$ - proti $\acute{\iota}\omicron\nu$ -att. ζ (vyslovovanému však zřejmě jako zd /podobně jako v lesb./); srov. δ -ovou grafiku např. v boiót. $\Delta\epsilon\acute{\upsilon}\varsigma$ = att. $Z\epsilon\acute{\upsilon}\varsigma$ nebo v boiót. $\tau\acute{\upsilon}$ $\pi\acute{\epsilon}\delta\delta\upsilon$ = att. $\omicron\acute{\iota}$ $\pi\acute{\acute{\epsilon}}\zeta\omicron\iota$ (jev je doložen rovněž v krét., lak., meg., rhod.);
12. boiót. předložka $\acute{\epsilon}\zeta$ se před souhláskou mění v $\acute{\epsilon}\varsigma$ (podobně je tomu i v thess., ark., krét.);
13. $\pi\rho\iota\sigma\gamma\acute{\epsilon}\upsilon\varsigma$ = att. $\pi\rho\epsilon\sigma\beta\epsilon\acute{\upsilon}\varsigma$ (ojediněle i jinde);
14. nom. sg. mask. mívá i $-\bar{\alpha}$ vedle očekávaného $-\bar{\alpha}\varsigma$: např. Καλλία (srov. i na řec. severozápadě);
15. gen. sg. mask. končí v boiótštině u 1. dekl. na $-\bar{\alpha}\omicron$ a gen. pl. u 1. dekl. obecně na $-\bar{\alpha}\omega\nu$ (porůznu tomu tak bývá i v jiných dialektech); ale u členu určitého mívá boiótština gen. pl. $\tau\bar{\alpha}\nu$;

16. dat. sg. u 1., 2. dekl. μίνά „severozápadní“ lokativní podobu -αι (v boiót. i -αιε, -η) či -οι (v boiót. i -οε, -υ, -ει); srov. např. τῷ δάμυ = att. τῷ δάμω;
17. dat. pl. u 3. dekl. končí na -εσσι, podobně jako v lesb. a thess.; od konce 3. stol. se tu však objevuje i „aitólské“ -οις;
18. typ βασιλεύς má gen. -εἰος (v boiót. i v thess.), dat. -έφι (i v kyp.) – proti att. -έως, -εἰ;
19. zvrtné zájmeno αὐτοσαυτός, αὐσαυτός apod. (porůznu i jinde);
20. ταν-ί s deiktickým sufixem (např. i v élej.);
21. ὑπά místo ὑπό (srov. i lesb. a élej.);
22. ἀντί „během“ (ojediněle i jinde);
23. člen jako vztažné zájmeno (v boiót. zřídka, jinde častěji);
24. tvar 3. os. pl. akt. -ντι se v boiót. zpravidla „aspiruje“ ve -νθι;
25. tvary 3. os. pl. aor. ἀνέθεαν, ἀνέθειαν apod. (porůznu i v jiných nářečích) – ale att. má ἀνέθεσαν;
26. tvar 3. os. pl. imper. -ντω (-νθω): viz ἔνθω „bud’tež!“ (porůznu i jinde) – ale att. ὄντων;
27. tvar 3. os. pl. perf. akt. ἀποδεδόανθι je bez κ (ojediněle i jinde); srov. proti tomu však att. δεδώκασι;
28. athem. přípona inf. préz. na -μεν přenesena i k thematickým slovesům: φερέμεν = att. φέρειν (vedle boiótštiny se toto zakončení nachází i v thess. /ale jen v Pelasgiótidě/, dále porůznu u Homéra a ojediněle i v rané kréťštině);
29. partic. perf. akt. na -οντ- jako v lesbičtině a thessalštině;
30. patronymické adjektivum místo genitivu osoby jako v lesbičtině a thessalštině;
31. předložka πεδά místo μετά;
32. zdvojení souhlásek v domáckých jménech: Ἀγαθθώ (nejčastěji v boiót., ale i jinde);
33. γαεργός (viz i lak. γα-φεργός); srov. však i att. γεωργός < γᾱ-φοργός;
34. λάζομαι (λάδδουσθη /inf. préz. med./ = -σθαί); doloženo i v meg. a ión. (srov. att. λαμβάνω);
35. γίνυμαι = att. γίγνομαι;
36. παῖς ve významu „syn“ (porůznu i jinde).

E. Rysy specificky boiótské

1. Několik konkrétních příkladů specifických změn boiótských diftongů v 2. pol. 1. tis. př. Kr.: κή = καί; ὑσέτη = οἴσεται (fut. k φέρω „nesu“); τῷς θιῦς = τοῖς θεοῖς; Φῦβος = Φοῖβος atd. (srov. níže sub F);
2. předložka ἐς = att. ἐξ před vokály;
3. zájmena οὔτο, οὔτα atd. = att. τοὔτο, ταὔτα;
4. slovesný tvar 3. os. pl. aor. εἶνιξαν = att. ἦνεγκαν;
5. βείλομαι = att. βούλομαι;
6. domácká jména na ει: Μέννει, Φίλλει (původně vokativy);

7. ἄλωμα = att. ἀνάλωμα;
8. ἐπίθωσε = att. ἔπεισε;
9. ἀπο-λιήνω = att. ἀπολαιίνω „ruším“;
10. φίστωρ „svědek“, tj. „kdo viděl, kdo ví“;
11. προτηνί „předtím, dříve“;
12. περίσαος „zbylý“.

F. Chronologie hlavních boiótských ortografických zvláštností

1. ι < ε před vokály v 5. století př. Kr. (v místní abecedě ι, ε, ει, ι);
2. ι < ει v 5. století př. Kr. (v místní abecedě ι, ει, ι);
3. η < αι v raném 4. století př. Kr. (často ve slovesných příponách -ται > -τη, -σθαι > -σθη);
4. ει < η často v příponách zmíněných výše sub 3;
5. ου < υ od 1. pol. 4. stol. př. Kr., běžně po roce 300 př. Kr. (pravopis je rozkolísán);
6. ιου < υ kolem roku 300 př. Kr.;
7. υ < οι kolem roku 250 př. Kr.;
8. ει < οι ve 2. století př. Kr. (zřídka).

Obecně: V boiótštině překvapuje určitý rozpor mezi na jedné straně poměrně velmi progresivním vývojem boiótského vokalismus, který v mnoha rysech (zejména u *ē*-ových vokálů a u diftongů) už velmi záhy předznamenával vývoj attičtiny ve směru k helénistické koiné, a na druhé straně mezi poměrně konzervativním vývojem v oblasti konsonantismu, třebaže se i v této oblasti projevují určité specifické boiótské tendence, jako např. obliba geminovaných souhlásek (zvl. ττ, δδ) i některých dalších zvláštností. Chybí tu však většinou tendence ke spirantizaci znělých souhlásek a neznělých aspirát, jak to bylo pro pozdější vývoj starořeckého konsonantismu typické v době byzantské. Dialekt působí smíšeným dojmem s rysy jednak západořeckými (staršími), jednak atticko-eubojskými (mladšího data). Málo se tu projevil jazykové vlivy z řeckého severozápadu v době, kdy byla Boiótie členem tzv. aitólského spolku; od konce 3. stol. př. Kr. tu však začíná být patrný vliv attické koiné. Svůj původní nářeční charakter si boiótština v podstatě udržela až do druhé poloviny 2. stol. př. Kr. – O boiótštině viz zvl. Ruipérez, M. S. 1956; Vottéro, G. 1995, 1996; Brixhe, C. 1985; Méndez Dosuna, J. 1988.

Srov. Ruipérez, M. S. 1956, Méndez Dosuna, J. 1985, Vottéro, G. 1995, 1996.

ΝΑΪΣΝÉ ΔΟΚΛΑΔΥ

85. BOE *Datace a lokalita:* cca 700 př. Kr., Théby

Popis: veršovaná dedikace na archaické bronzové sošce (2 ř.)

Bibliografie: Schwyzer 538 comm.; [□]Guarducci 1967, Beoz. 1; Egea 33

Μάντικλός μ' ἀνέθεικε Φεκαβόλοι ἀργυροτόξοι
τᾶς δεκάτας· τὺ δέ, Φοῖβε, δίδοι χαρίετταν ἀμοι[βάν].

Mantiklos mě věnoval dalekostřelnému střelci ze stříbrného luku jako desátek; Ty, Foibe, věnuj slušnou protihodnotu.

Pozn.: Jde o hexametrické dvojverší, nejstarší dochovaný nápis boiótské provenience, s velmi archaickými písemnými rysy. Nápis je na archaické bronzové sošce, představující bojovníka (Apollón?); dnes se nachází v muzeu v Bostonu.

Jaz.: 1. ἀνέθεικε = ἀνέθηκε; φεκαβόλοι ἀργυροτόξοι: dat. sg. na krátké -οι (asi původní lokál); τᾶς δεκάτας (gen. sg.) „jako desátek“; 2. τὺ = att. σύ.

ΜΑΝΤΙΚΛΟΣ ΜΑΝΘΕΙΚΕ
ΦΕΚΑΒΟΛΟΙ ΑΡΓΥΡΟΤΟΞΟΙ
ΔΙΔΟΙ ΧΑΡΙΕΤΤΑΝ ΑΜΟΙΒΑΝ
ΤΥ ΔΕ ΦΟΙΒΕ

Obr. 30. Bronzová soška z Théb (cca 700 př. Kr.).

86. BOE *Datace a lokalita:* začátek VI. stol. př. Kr., Tánagra
Popis: dedikace sousoší, věnovaného k poctě dvojice bratrů (1 ř.)
Bibliografie: IG VII 591; [□]Guarducci 1967, Beoz. 2

Ἀμφάλκῃς ἔστας' ἐπὶ Κιτύλοι ἔδ' ἐπὶ Δέρμυ(ι).

Amfalkés (toto) postavil pro Kitya a Dermya.

Pozn.: Hexametrický verš obsahuje věnování autora (sochaře Amfalka), vyryté na podstavci archaického sousoší jeho dvou zemřelých synů uvedených jmen (předložka ἐπί se tu pojí s boiótským dativem, zakončeným krátkými dativními koncovkami -οι/-υι). Nápis se nachází v Národním archeologickém muzeu v Athénách.

87. BOE *Datace a lokalita:* VI. stol. př. Kr., Akraifia
Popis: neúplný čtyřveršový epigram, nalezený v areálu chrámu Apollóna Ptójského (4 ř.)
Bibliografie: Bréal, p. 448; Schwyzer 538; [□]Buck 37; Egea 34

Καλὸν ἄγαλμα φάνακτι φ[εκαβόλοι Ἀπόλῳνι
 --]ορίδας ποίεῖσε μ' Ἐχέστροτος. Αὐτὰρ ἔπεμψαν
 [-]ον Πτοῖῃφι.
 τὸς τὸ φάναχος, φεφύλαχος, δίδοι δ' ἄρ(ε)τάν [τε καὶ ὄλβον.]

Mne, krásnou sochu, zhotovil pro Apollóna, pána dalekostřelného,
 ...-ovec Echestrotos. A poslali (mě) ... (Apollónu) Ptójskému.
 Ty, pane, je střež a dej jim mužnost a blaho.

Pozn.: Archaické čtyřverší s věnováním Apollónovi v Ptóiu u Akraifie.

Jaz.: Několikrát použito znaku φ (*digamma*); archaická kombinace grafémů typu φς = ψ, χς = ξ; τὸς < τόνος = att. τοῦς; φάναχος = att. ἄνα (vok.); δίδοι = att. δίδου (imper.).

88. BOE *Datace a lokalita:* 525 př. Kr., Boiótie
Popis: erotické vyjádření (2 ř.)
Bibliografie: Stavropoulos, col. 244; [□]Egea 35

Κλῆριχα καλὰ καὶ φίλα τῷ γράφσαν[τι].
 [Κλῆριχ]α καλὰ εἶναι μ(ο)ι δοκῖ.

Kleiwicha je krásná a milá pro toho, kdo (toto) napsal.
 Kleiwicha se mi zdá být krásná.

Jaz.: δοκῖ = att. δοκεῖ.

89. BOE *Datace a lokalita:* 525 př. Kr., Ptóion u Akraifíe
Popis: dedikace (1 ř.)
Bibliografie: Guillon, p. 49; Jeffery, pl. 8, 13; [Ⓜ]Egea 36

Σιμωνίδα ἄρχοντος, τῷ ἠέροϊ τῷ Πτοῖοι Ἀκριφιῆς ἀνέθεαν.

Za archónta Simónida věnovali Akr(a)ifijští héróovi Ptójskému.

Jaz.: Σιμωνίδα < Σιμωνίδαο (gen. sg.) = att. Σιμωνίδου; ἀνέθεαν = att. ἀνέθεσαν (3. pl. ind. aor. akt.).

90. BOE *Datace a lokalita:* VI.–V. stol. př. Kr., Tánagra
Popis: náhrobní nápisy (10 ř.)
Bibliografie: Hondius 28; [Ⓜ]Egea 37

1. ἐπὶ ἑκαδάμοε ἐμί. – 2. ἐπὶ Ὀκίβαε. – 3. ἐπ[ὶ Ἀ]μεινοκλείαε. –
 4. ἐπὶ Λυσανίαε Ηιαρίδα[ο]. – 5. ἐπὶ Πραύχαε. – 6. Ἀσῶ. – 7. Βῶραξ. –
 8. Εὐφαιεν[έ]τα. – 9. Θιομνάστα. – 10. Φετ(τ)αλός.

Jaz.: Jména na -αε, -οε jsou bezpečně v dat. sg.

91. BOE *Datace a lokalita:* 450 př. Kr., Boiótie
Popis: Mogeův pohár s věnováním (4 ř.)
Bibliografie: Schwyzer 441; Hondius 29; [Ⓜ]Egea 38

Μογέα δίδῶτι τᾱι γυναικὶ δῶρον Εὐχάρι | τεὺτρῆτιφάντῶ κό|τυλον, ὅς
 χ' ἄδαν πίῃ.

Mogea dává (své) ženě Eucharíi, dceři Eutrétifantově, pohár, aby se napila dosyta.

Jaz.: Tvar δίδῶτι je v Boiótii a Thessalii bez asibilace v -σι; τεὺτρῆτιφάντῶ, tj. τᾱι Εὐτρῆτιφάντῶ (krásis), ὅς χ' ἄδαν πίῃ (v boiótštině starší typ konjunktivu prez. bez *iota subscriptum*) = att. τῇ Εὐτρησιφάντου, ὡς ἂν ἄδην πίῃ.

92. BOE *Datace a lokalita:* zač. IV. stol. př. Kr., Thespiai
Popis: seznam dedikovaných předmětů /část 12/ (1.–24. z 27 ř.)
Bibliografie: Platon – Feyel; [Ⓜ]Buck 39

Θεός τύχα. | *ἠιερά χρῆματα Θεσπιέων Διοπείθεος ἄρχοντος ἐν |*
 5 *Ἡεραῖω λῆβῆτες τριάκον||τα πέντε · ἐχῖνος · ὀβελίσσκων δαρχμαῖ*
τριάκοντα πέν|τε · χάλκια πλατέα πέντε | σκόφοι δοῦδεκα ·
 10 *ὕδρια ἠέν|δεκα · στάμνοι χάλκιωι τ||ρις · φιάλα · ἔπαρμα · κότος ·*

- χ|άλκια · ποδανιπτῆρες *h*έξ | κρατῆρες τρις χάλκιοι · φοι|νόχια
 15 χάλκια πεντε καί | δεκα · πελεκέες ὀκτό · ἄξιν|ος · *h*άμα · κόρτον
 χάλκιον · *h*έμ|ιττα χαλκία · θράγανα διπλ|όα · κρατευταί
 τριπλόαι · κρε|άγραι ὀκτό · τυροκνάσσιδες | τρις · φαγάνω δύο ·
 20 πούραμα || φρουνοποπειῶν · λανπτερω|χοι σιδάριοι τρις · κλῖναι
 πέν|τε · κλιντῆρες πεντέκον|τα · δύγαστρον · ὑκτάς · ἔπαρ|μα
 χάλκιον · τρεπέδδαι...

Bůh; šťastné pořízení. Posvátný majetek Thespijských v Héraiu za archonta Diopeitha: 35 kotlíků, echínos („ježek“ /nádoba/), „obelisků“ (drobných mincí) za 35 drachem, 5 bronzových mís, 12 pohárů, 11 konvic, 3 bronzové stojaté nádoby, miska na úlitbu, ... 6 umyvadel nohou, 3 bronzová měsidla, 15 bronzových přelévacích nádob na víno, 8 sekyr, ... trojitě vidlicovité stojany, 8 háků na maso, 3 struhadla na sýr, ..., 3 železné svítilny, 5 lehátek, 50 lenošek, ..., trojnožky, ...

Pozn.: Některé předměty jsou obtížně identifikovatelné.

93. BOE *Datace a lokalita:* III. stol. př. Kr., Lebadeia

Popis: manumissio /propuštění otroka/ (26 ř.)

Bibliografie: IG VII 3083; Schwyzer 509; ¹⁴Buck 44; Bottin 40

- θιός· τούχα ἀγα|θά. | Φαστίαο ἄρχοντος | Βοιωτῦς, ἐν δὲ
 5 Λεβα|δεῖη Δόρκωνος, Δωῖλος | Ἰρανήω ἀντίθειτι τὸν | φίδιον
 θεράποντα Ἀνδρικὸν τῷ Διὶ τῷ Βασιλεῖ | κῆ τῷ Τρεφονίω ἰαρόν
 10 εἶ||μεν, παρμείναντα πὰρ | τὰν ματέρα Ἀθανοδώ|ραν φέτια δέκα,
 καθὼς ὁ | πατεῖρ ποτέταξε. ἡ δὲ κα | ἔτι δώσει Ἀθανοδώρα, εἴσι
 15 [αὐτῆ] || Ἀνδρικὸς φόρον τὸν ἐν τῆ | θείκῃ γεγραμμένον· ἡ δὲ τί |
 κα πάθει Ἀθανοδώρα, παρμηνῖ Ἀνδρικὸς τὸν περιττὸν | χρόνον
 20 πὰρ Δωῖλον, [ἔ]πιτα ἰα||ρὸς ἔστω, με[ῖ] ποθ[ί]κων με|θεινὶ μειθέν.
 μεῖ ἔσσειμεν δὲ καταδουλίτασθη | Ἀνδρικὸν μειθενί, Ἀνδρικὸν
 25 δὲ λειτωργίμεν || ἐν τῆς θοσίης τῶν θιῶν | <ων> οὔτων.

Bůh; dobré pořízení. Za bojiótského archonta Wastia, v Lebadei za Dorkóna, Iránaiův syn Dóilos věnuje vlastního služebníka Andrika do zasvěcení Diovi Králi a Trefóniovi, (a to) s tím, aby zůstal (ve službě) u (Dóilovy) matky Athánodóry po deset let, jak přikázal (jeho) otec. Bude-li Athánodóra ještě naživu, Andrikos jí přinese (tj. zaplatí) poplatek, zapsaný ve skřínce (obsahující závěť); jestliže se však Athánodóre něco stane, zůstane Andrikos po zbyvajícím dobu (ve službě) u Dóila; potom budiž zasvěcen a nikomu v ničem nepoddán. Nikomu nechť není dovoleno narušit „otrocký“ status Andrikův. Andrikos nechť koná oběti v rámci obětních obřadů těchto (shora uvedených) bohů.

Jaz.: 1. θιός = att. θεός; τούχα (výslovnost /u/) < τύχα = att. τύχη; 4. Βοιωτῦς (výslovnost /i/) = att. Βοιωτοῖς (dat. pl.); 5. Δωῖλος = att. Ζωῖλος; 6. Ἰρανήω = att. Ἰσηναῖος; ἀντίθειτι = att. ἀνα-τίθησι; 8. τῷ Δι τῷ Βασιλεῖ = att. τῷ Δι τῷ Βασιλεῖ; 9. κῆ τῷ Τρεφωνίω = att. καὶ τῷ Τρεφωνίῳ (dat. sg.); ἱερὸν εἶμεν = att. ἱερὸν εἶναι (ak. + inf.); 10. παρμείναντα = att. παραρμείναντα; παρ τὰν ματέρα = att. παρὰ τὴν μητέρα; 12. φέτια = att. ἔτεα > ἔτη; 13. πατειρ = att. πατήρ; ποτέταξε = att. προσ-έταξε; ἡ δέ κα = dór. αὶ δέ κα, att. ἐὰν δέ; 14. δώσει = att. ζώη; εἶσι αὐτῇ = att. οἶσει (fut. od φέρω) αὐτῇ (tj. „přinese, zaplatí jí“, tj. Athánodófe); 15. ἐν τῇ θεύκῃ = att. ἐν τῇ (δια)θήκῃ; 17. πάθει = att. πάθη (konj. aor.); παρμενί = att. παραρμενεῖ (ind. fut.); 19. ἔπιτα = att. ἔπειτα; 20. μεῖ ποθίκων μειθενί μειθέν = att. μὴ προσ-ίκων (partic. préz. od att. προσίκα, dór. a βοιότ. ποθίκα „náležím, patřím /někomu“) μηδένι μηδέν („nikomu v ničem“); 21. μεῖ ἐσσειμεν δὲ καταδουλίττασθη = att. μὴ ἔξειναι (inf. zakazovací od μὴ ἔξεισι „nechť není donoleno“) δὲ καταδουλίσασθαι (inf. aor. med.); 24. λειτωργίμεν (inf. přikazovací) = att. λειτουργεῖν; 25. ἐν τῆς θοοσίης τῶν θιῶν = att. ἐν ταῖς θυσίαις τῶν θεῶν; 26. οὔτων = att. τούτων.

94. BOE *Datace a lokalita:* III.? stol. př. Kr., Chairóneia

Popis: dekret o proxenii (9 ř.)

Bibliografie: IG VII 3287; GDI 380; [□]Bottin 45

1. ἀγαθῇ τύχῃ.
2. Φαινὸς Πούθωνος ἔλεξε, δεδόχθη
3. τῇ βωλῇ κῆ τῷ δάμυ, πρόξενον εἶμεν
4. κῆ εὐεργέταν τᾶς πόλιος Χηρωνείων
5. Ἰατροκλεῖν Ἰατροκλείος Πευμάτιον
6. κῆ αὐτὸν κῆ ἐσγόνως, κῆ εἶμεν αὐτῷ γᾶ[ς]
7. κῆ φυκίας ἐνωνὰν κῆ ἀσφάλιαν κῆ πολ[έ]-
8. μω κῆ ἱράνας, κῆ τὰ ἄλλα πάντα καθάπε[ρ]
9. κῆ τῶς ἄλλυς προξένυς.

Dobré pořízení. Faeinos, syn Puthónův, přednesl návrh, rada a lid se usnesly, aby se Iatroklés, syn Iatroklea z P.? stal proxenem a dobrodincem obce Chairónejských, (a to) on sám i jeho potomci, a aby se mu dostalo práva pozemkového i domovního vlastnictví i bezpečnostních záruk ve válce i v míru, jakož i všech ostatních privilegií, kterých požívají i ostatní proxenové.

Jaz.: 2. Πούθωνος = att. Πύθωνος; 3. τῇ βωλῇ κῆ τῷ δάμυ = att. τῇ βουλῇ καὶ τῷ δήμῳ (dat. sg.); πρόξενον εἶμεν = att. πρόξενον εἶναι (inf.); 4. εὐεργέταν = att. εὐεργέτην; τᾶς πόλιος Χηρωνείων = att. τῆς πόλεως Χαιρωνείων; 5. Ἰατροκλεῖν Ἰατροκλείος = att. Ἰατροκλέα Ἰατροκλέως; 6. κῆ αὐτὸν κῆ ἐσγόνως = att. καὶ αὐτὸν καὶ ἐκγόνους; κῆ εἶμεν αὐτῷ γᾶς κῆ φυκίας ἐνωνὰν = att. καὶ εἶναι αὐτῷ γῆς καὶ οἰκίας ἐνωνῆν; 7. κῆ ἀσφάλιαν κῆ πολέμω κῆ ἱράνας = att. καὶ ἀσφάλειαν καὶ πολέμου καὶ εἰρήνης; 9. κῆ τῶς ἄλλυς προξένυς = att. καὶ τοῖς ἄλλοις προξένοις.

95. BOE *Datace a lokalita:* II. stol. př. Kr., Tánagra

Popis: epitaf (5 ř.)

Bibliografie: Schwyzer 463, 3; Hondius 41; [Ⓜ]Egea 40

Εὐκλίδας· | οὗτον ἔθαψαν τὸ | συνουότη τὸ Ἀριστ[ι]|αστὴ κῆ
Ἀφροδισιαστ[ή] | κῆ τὸ φαρατῶιτη.

Euklidás. Tohoto pohřbili jeho druhové Aristiastové, Afrodiastové a lučištníci.

Jaz.: Boiótský tvar τὸ = att. οἱ (nom. pl. určitého členu); συνουότη = att. συνούται (koncové -τη odpovídá attickému nom. pl. -ται); κῆ = att. καὶ.